

5. AKCIJSKI PLAN

5.1. TEMATSKE OBLASTI

1: UPRAVLJANJE KVALITETOM ZRAKA

Prioriteti:

Smanjenje emisije polutanata u zrak od prometa, grijanja kućanstava i industrije
Kontinuirani monitoring kvalitete zraka

2: ZAŠTITA OD BUKE I VIBRACIJA

Prioriteti:

Smanjenje opterećenja od buke i vibracija i njihov kontinuirani monitoring

3: KORIŠTENJE, ZAŠTITA I UPRAVLJANJE VODNIM RESURSIMA

Prioriteti:

Vodoopskrba (korištenje voda)
Ekonomika korištenja voda
Zaštita od voda
Zaštita voda
Kontinuirani monitoring kvalitete voda

4: KORIŠTENJE, ZAŠTITA I UPRAVLJANJE ZEMLJIŠTEM

Prioriteti:

Kontaminiranost zemljišta
Erozija zemljišta
Monitoring zemljišta
Korištenje zemljišta
Klizišta

5: KORIŠTENJE, ZAŠTITA I UPRAVLJANJE PLANINAMA, ŠUMAMA I ŠUMSKIM ZEMLJIŠTEM

Prioriteti:

Donošenje Šumsko-gospodarskih osnova
Miniranost terena
Monitoring šuma i sprječavanje bespravne sječe
Upravljanje i gazdovanje šumama prema zakonu
Šumske oblasti
Izdanačke šume
Štete od olujnih vjetrova
Uzurpacija šumskog zemljišta i šuma
Oštećenje požarima
Oštećenje pašom stoke
Provođenje zakona
Dosljedna primjena Zakona o lovstvu
Obnavljanje i izgradnja lovačkih kuća na planinama
Obnavljanje i izgradnja planinarskih domova
Pročistiti, izgraditi i markirati planinarske staze
Izgraditi zelene transferzale i izletišta

6: UPRAVLJANJE OTPADOM

Prioriteti:

Kontinuirana edukacija građana
Divlji deponiji
Odvoz otpada iz ruralnih područja
Upravljanje deponijom za odlaganje otpada na sanitarni način
Poboljšati rad komunalnih službi na turističkim destinacijama
Sistem upravljanja građevinskim otpadom
Sistem upravljanja opasnim i stočnim otpadom
Odvojeno prikupljanje i skladištenje industrijskog i opasnog otpada; sistem reciklaže u okviru deponija
Akcijski plan za crveni milj na deponiji Dobro selo, Čitluk
Projekt odvojenog sakupljanja, sabiranja i obrade otpada – sistem reciklaže sa izdvajanjem korisnih sirovina
Izgradnja reciklažnih dvorišta
Burza otpada

7: INTEGRALNO UPRAVLJANJE PROSTOROM, POVIJESNIM I IZGRAĐENIM VRIJEDNOSTIMA

Prioriteti:

Snimka postojećeg stanja i zaustavljanje degradiranja prostora
Prostorno uravnotežen i održiv razvoj ruralnih područja
Bespravna izgradnja
Prostorni plan HNŽ/K 2012.-2022.
Planska dokumentacija i prostorni informacijski sistem
Završetak izrade prostorno-planske i provedbene dokumentacije u Gradu Mostaru i općinama
Informiranje i edukacija građana i službenika
Lokalne strategije razvoja
Zaštita historijskih vrijednosti

8: GOSPODARSTVO I OKOLIŠ

Prioriteti:

Promet – zagađenje zraka
Energetika
Industrijska proizvodnja
Saniranje neplanske izgradnje i planska gradnja industrijskih objekata
Poljoprivredna proizvodnja
Eksploatacija kamena i agregata za beton i asfalt
Turizam

9: BIORAZNOLIKOST, ZAŠTITA PRIRODNOG I KULTURNOG NASLJEĐA

Prioriteti:

Izrada novih i izmjena/dopuna postojećih regulacionih planova/urbanističkih redova u cilju zaštite prirodnog nasljeđa
Donošenje odzakonskih akata na lokalnom nivou koji reguliraju oblast prirode
Formiranje eko policije u cilju zaštite prirodnog nasljeđa
Podizanje ekološke svijesti obrazovanjem i aktivnijom ulogom medija
Zaštita prirodnih staništa
Zaštita ekosustava
Zaštita vrsta i zajednica
Eksploatacija resursa
Monitoring

Zaštita prirodnih cjelina
Korištenje spomenika prirode
Održavanje fonda prirodne baštine
Praćenje i rekognosciranje stanja na terenu
Korištenje objekata prirodne baštine
Zaštita ambijentalnih cjelina
Održavanje spomeničkog fonda
Praćenje i rekognosciranje stanja na terenu
Uspostavljanje cjelovite evidencije za HNŽ/K
Jedinstvena baza pokretnih dobara baštine HNŽ/K
Zbrinjavanje pokretnog nasljeđa

10: JAVNO ZDRAVLJE, OBRAZOVANJE I SOCIJALNA PROBLEMATIKA

Prioriteti:

Uspostavljen sistem kontrole pitke vode na cijelom području općina, uz kontinuirano informiranje javnosti
Uspostavljen sistem kontrole kvalitete namirnica i gotove hrane, uz kontinuirano informiranje javnosti
Riješeno adekvatno zbrinjavanje opasnih otpadnih tvari
Provođenje procesa zdravi grad radi podizanje nivoa kvalitete stanovanja u iznad klasičnih načela i standarda
Zagađenost zraka
Primarna zdravstvena zaštita stanovništva funkcionalno organizirana: nivo mreže ambulanti obiteljske medicine i nivo doma zdravlja
Radiološka kontaminacija
UV zračenje tipa A i B
Minska polja i neeksplozirana ubojita sredstava, razne vrste oružja koje građani nelegalno drže
Zelene površine parkova i terena za rekreaciju
Divlje deponije i lokalna odlagališta otpada
Migracijska kretanja
Ekološka svijest stanovnika HNŽ/K
Uvezanost različitih sektora koji rade na ovoj problematici
Buka
Zdravlje životinja s aspekta zdravlja ljudi
Zabrana PVC vrećica i poticanje platnenih i papirnatih vrećica

11: DRUŠTVENA PROBLEMATIKA

Prioriteti:

Razni poticaji i zabrane

12: ZAKONODAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR ZAŠTITE OKOLIŠA

Prioriteti:

Međusektorska koordinacija u HNŽ/K po horizontali i vertikali
Zakonski okvir
Reguliranje okolišnih aspekata za objekte koji se nalaze na listi pogona i postrojenja za koje je potrebna okolišna dozvola
Poboljšanje organizacijske strukture i kadrovskih kapaciteta za učinkovitu provedbu propisa na svim nivoima vlasti
Fond za financiranje aktivnosti na zaštiti okoliša
Planska dokumentacija u koju je na adekvatan način integriran aspekt okoliša
Pristup informacijama javnosti

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

LEGENDA:

KARAKTER AKTIVNOSTI

INS - Institucionalni
INV – Investicijski
KON – Koncesijski

NIVO DJELOVANJA

D - državni
F - Federalni
Ž/K - Županijski/kantonalni
L - Lokalni

VREMENSKI ROK

PR - Prioritetni – s provedbom je potrebno započeti odmah;
KR - Kratkoročni – s provedbom je potrebno započeti u roku od narednih 2-5 godina;
SR - Srednjoročni – s provedbom je potrebno započeti u roku od narednih 5-10 godina;
DR - Dugoročni – nisu žurni

MOGUĆI NOSITELJ AKTIVNOSTI

Mi - Ministarstva razna; **MTK BiH** - ministarstvo komunikacija i transporta BiH, **MCP BiH** - Ministarstvo za civilne poslove BiH, **FMOIT** - Federalno ministarstvo okoliša i turizma, **FMERI** – Federalno ministarstvo energetike, rudarstva i industrije, **FMRSP** – Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, **FMPVŠ** - Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, **MZRSS HNŽ/K** - Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi HNŽ/K, **MPŠV HNŽ/K** - Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede HNŽ/K, **MTTZO HNŽ/K** - Ministarstvo trgovine, turizma i zaštite okoliša HNŽ/K, **MG/P HNŽ/K** - Ministarstvo gospodarstva/privrede HNŽ/K, **MPIV HNŽ/K** - Ministarstvo prometa i veza HNŽ/K, **MZ HNŽ/K** - Ministarstvo zdravstva HNŽ/K, **MPKZS HNŽ/K** - Ministarstvo prosvjete, kulture, znanosti i sporta HNŽ/K, **MR HNŽ/K** – Ministarstvo rada HNŽ/K,
ASPJM - Agencija za slivno područje Jadranskog mora,
G/PK - Gospodarska/privredna komora
UV BIH – Ured za veterinarstvo BiH,
JP ACFBiH – Javno poduzeće za autoceste FBiH,
JP CFBiH - Javno poduzeće za ceste FBiH,
Lo - Lokalna vlast (Grad-općina)
JP - Javna poduzeća (**JP EP HZHB** – JP Elektroprivreda HZ Herceg-Bosne Mostar, **JP EP BIH** – JP Elektroprivreda BIH Sarajevo)
JKP – Javna komunalna poduzeća
PS - Privatni sektor
Šk - škole
Fa - fakulteti (**VeF Sa** - Veterinarski fakultet Sarajevo, **APTF Mo** – Agronomski i prehrambeno-tehnološki fakultet Mostar, **AMF Mo** – Agromediteranski fakultet Mostar)
Za - Zavodi (**FZa G Sa** – Federalni zavod za geologiju Sarajevo, **FZa AP Sa** - Federalni zavod za agro-pedologiju Sarajevo, **ZaJZ HNŽ/K** - Zavod za javno zdravstvo HNŽ/K, **ZaZKHPN HNŽ/K** - Zavod za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog nasljeđa HNŽ/K, **ZaPPIZO HNŽ/K** - Zavod za prostorno planiranje i zaštitu okoliša HNŽ/K, **ZU Mo** - Zavod za urbanizam Grada Mostara)
TZ - Turistička zajednica (**ZT HNŽ/K** – Turistička zajednica HNŽ/K)
ZZ - Zemljoradničke zadruge
NVO - Nevladine organizacije
PSD - Planinarska sportska društva (**PS BIH** - Planinarski savez BiH)
LO - Lovачka organizacija

(MOGUĆI) IZVOR FINANCIRANJA

FPr - Federalni proračun

Ž/KPr - Županijski/kantonalni proračun

LPr - Proračun lokalne uprave

PS - Privatni sektor

EU - Europska zajednica

MKT BiH - Ministarstvo komunikacija i transporta BiH

JPCFBiH - Javno poduzeće za ceste FBiH

UC HNŽ/K - Uprava za ceste HNŽ/K

JP Vo Mo - Javno poduzeće Vodovod Mostar

Kredit: **MKr** - međunarodni, **KKr** - komercijalni, **BKr** - bankovni, **WBKr** - krediti Svjetske banke, **EBRDKr** - krediti Europske banke za obnovu i razvoj), **EIBKr** – Krediti Europske investicijske banke,

MMF – Međunarodni monetarni fond

Do – donacije

Ko – koncesije

GEF – Global Environmental Facility (Globalna okolišna pomoć)

UNEP – United Nation Environment Programme

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 1: UPRAVLJANJE KVALITETOM ZRAKA								
CILJ	MJERA	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN. IZVORI	
Prioritet: Smanjenje emisije polutanata u zrak od prometa, grijanja kućanstava i industrije								
Smanjenje opasnosti za zdravlje građana (akutne infekcije gornjeg i donjeg respiratornog trakta, bronhitis, anemije maligne neoplazme) snižavanjem aerozagađenja na nivou emisije štetnih polutanata (plinovi, prašina, crni dimovi) i dovođenje ispod zakonski propisanih nivoa, uz kontinuirani monitoring	Smanjenje emisije u zrak (plinovi, prašina) od vozila povećanjem propulzivnosti prometa i destimuliranjem uporabe starih automobila, naročito sa diesel motorima bez katalizatora	Bolja regulacija prometa izgradnjom autoceste u koridoru Vc, te Južne obilaznice Grada Mostara, što će smanjiti veliku frekvenciju tranzitnih vozila kroz središta gradova kojima prolazi postojeća magistralna cesta M17, te središte grada Mostara; Bolja regulacija prometa u gradovima izgradnjom i proširenjem gradskih transverzala, longitudinala i parkirališta	INS, INV	D, F, Ž/K, L	MKT BiH, JP ACFBiH, JP CFBiH, MPiV HNŽ/K, UC HNŽ/K, G/PK F BiH, G/PK HNŽ/K, Lo, NVO, različite organizacije	DU (>5 godina)	DPr, JP ACFBiH, JP CFBiH, Ž/KPr, MKr, Do, Ko i sl.	
		Smanjenje starosti vozila; Zabrana uvoza starih automobila; Poboljšanje tehničke ispravnosti vozila; Stimuliranje uvođenja plina kao goriva za automobile; Obvezna i neovisna kontrola ispusnih plinova iz automobila (tehnički pregled)	INS	D, F, Ž/K, L	Nadležna Ž/K Mi, nadležno F Mi, G/PK F BiH, G/PK HNŽ/K, Lo, NVO i različite organizacije	DU (>5 godina)	Ž/KPr, MKr, BKr, Do, Ko	
		Smanjenje emisije polutanata (crnih dimova) od grijanja kućanstava; Smanjenje potrošnje energije tj. racionalno korištenje energije u iznosu 2-3%; Dovođenje emisije NOx ispod 100 mg/m ³ ; Smanjenje energetske potrošnje u krovnim kotlovnica na nivou 10-15%; Smanjenje opasnosti od požara u stambenim objektima	Destimulacija korištenja ugljena i mazuta za zagrijavanje i prelazak na čišće energente (plin i el. energija); Sanacija sistema za centralno grijanje u Gradu Mostaru; Izgradnja dimnjaka dovoljne visine; Rješenje pravnog statusa postojećih energana	INS	D, F, Ž/K, L	FMOIT, MTTZO HNŽ/K, Lo	DU (>5 godina)	Ž/KPr, KKr, Do
		Smanjenje emisije polutanata iz industrije	Destimulacija korištenja mazuta kao glavnog energenta u industriji; Prelazak na čišće energente (plin i el. energija) i prelazak, tamo gdje to još nije učinjeno, na osiguranje toplinske energije iz centralne kotlovnice; Unaprjeđenje inspekcijuskog nadzora izvora zagađivanja zraka iz industrijskih postrojenja, te praćenje izgradnje industrijskih dimnjaka nedovoljne visine	INS, INV	Ž/K, L	MTTZO HNŽ/K, Lo, inspekcije, NVO-i	KR (0-2 godine)	Ž/KPr, LPr
		Smanjenje globalnog zagađenja zraka i uvođenje ISO standarda	Osiguranje poticajnih sredstava za programe smanjenja globalnog zagađenja zraka i uvođenje ISO standarda	INS	Ž/K, L	NVO, Pr, Mi	SR	LPr, Ž/KPr

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 1: UPRAVLJANJE KVALITETOM ZRAKA							
CILJ	MJERA	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN. IZVORI
Prioritet: Kontinuirani monitoring kvalitete zraka							
Smanjenje opasnosti za zdravlje građana (akutne infekcije gornjeg i donjeg respiratornog trahta, bronhitis, anemije maligne neoplazme) snižavanjem aerozagađenja na nivou emisije štetnih polutanata (plinovi, prašina, crni dimovi) i dovođenje ispod zakonski propisanih nivoa, uz kontinuirani monitoring	Evidencija zagađivača	Uspostaviti bazu podataka i registar zagađivača na lokalnoj razini po vrsti, intenzitetu i količini	INS	Ž/K, L	FMOIT, MTTZO HNŽ/K, Lo	KR (0-2 godine)	FPr, Ž/KPr
	Jačanje suradnje s inspekcijama	Unaprjediti inspekcijski nadzor izvora zagađivanja zraka, pogotovo kotlovnica i industrijskih postrojenja, te pratiti izgradnju dimnjaka nedovoljne visine	INS	Ž/K, L	MTTZO HNŽ/K, Lo, inspekcijske službe, NVO-i	Trajno	Ž/KPr, LPr
	Uspostavljanje sustava automatskih stanica za monitoring kvalitete zraka	Uspostava kontinuiranog monitoringa kvalitete zraka praćenjem svih parametara aerozagađenja (kvalitete zraka) i klimatoloških parametara	INS, INV	F, Ž/K, L	FMOIT, MTTZO HNŽ/K, Lo, ZaJZ HNŽ/K, Za	KR (0-2 godine)	Ž/KPr, LPr, KKr i sl.
	Blagovremeno izvješćivanje javnosti	Blagovremeno izvješćivanje putem medija građana o vrijednostima mjerenja i kontrole svih parametara koji utječu na zdravlje stanovništva i poduzimanju odgovarajućih mjera za smanjenje emisija u slučaju epizoda s visokim koncentracijama zagađitelja u atmosferi	INS	F, Ž/K, L	Nadležna Mi HNŽ/K, Lo, mediji	Trajno	FPr, Ž/KPr, LPr
	Podizanje ekološke svijesti	Stalan rad s građanima u sklopu drugih aktivnosti na podizanju ekološke svijesti (izrada obrazovno-edukativnih emisija, predavanja, izrada propagandnog materijala i sl.)	INS, INV	F, Ž/K, L	FMOIT, MTTZO HNŽ/K, MPiV HNŽ/K, Lo, Mi, Šk-Fa, NVO, mediji	Trajno	FPr, Ž/KPr, LPr, PS

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 2: ZAŠTITA OD BUKE I VIBRACIJA							
CILJ	MJERA	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN. IZVORI
Prioritet: Smanjenje opterećenja od buke i vibracija i njihov kontinuirani monitoring							
Smanjenje opasnosti za zdravlje građana od buke (auditivni efekti, ekstraauditivni efekti, nespecifični fiziološki efekti), uz kontinuirani monitoring	Smanjenje opterećenja postjeće infrastrukture (buka, vibracije,...)	Smanjenje starosti vozila; Poboljšanje tehničke ispravnosti vozila; Bolja regulacija prometa izgradnjom koridora Vc, izgradnjom i proširenjem gradskih transverzala, longitudinala i parkirališta	INS	D, F, Ž/K, L	Nadležna Ž/K Mi, nadležno F Mi, G/PK F BiH, G/PK HNŽ/K, Lo, NVO i različite organizacije	DU (>5 godina)	Ž/KPr, MKr, BKr, Do, Ko
	Mjerenje komunalne buke	Nabavka odgovarajuće aparature i uspostava kontinuiranog monitoringa praćenjem jačine komunalne buke u svim dnevnim intervalima u urbanim sredinama i u naseljima pored buduće autoceste, odnosno pored magistralne ceste M17	INS, INV	Ž/K, L	MPiV HNŽ/K, Lo, inspekcjske službe, Za	Trajno	MPiV HNŽ/K, LPr
	Izrada zaštitnih barijera	Izrada zaštitnih barijera protiv buke u na mjestima gdje je jačina komunalne buke viša od zakonom dopuštenih vrijednosti	INV	Ž/K, L	JP AC FBIH, JP CFBIH, Lo	KR (0-2 godine)	FPr, Ž/KPr, LPr
	Edukacija stanovništva	Edukacija stanovništva o štetnom djelovanju buke	INS	Ž/K, L	MPiV HNŽ/K, Lo	Trajno	MPiV HNŽ/K, LPr
	Kontrola buke kao opća mjera zaštite okoliša	Dugoročno uključiti problem kontrole buke u opće mjere zaštite okoliša	INS	F, Ž/K	FMOIT, MTTZO HNŽ/K/K	DR (>5 godina)	FPr, Ž/KPr

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 3: KORIŠTENJE, ZAŠTITA I UPRAVLJANJE VODNIM RESURSIMA							
CILJ	MJERA	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN. IZVORI
Prioritet: Vodoopskrba (korištenje voda)							
Osiguranje dovoljnih količina higijenski ispravne pitke vode po načelu održivog razvitka i opstanka na područjima kojim gravitiraju ljudi	Zaštita izvorišta	Izrada i realizacija programa uspostave zaštitnih zona izvorišta (sanacija zaštitnih zona, naknade za iseljavanje)	INS, INV	Ž/K, L	MPŠV HNŽ/K, Lo, JKP	KR (0-2 godine)	Ž/KPr, LPr, JKP
		Aktualizacija i redefiniranje postojećih zaštitnih zona izvorišta ugroženih izgradnjom autoceste u koridoru Vc, raznih objekata, kao i odlaganjem građevnog šuta i klaoničkog otpada u ponore i škarpe u zonama zaštite ili u neposrednoj blizini izvorišta	INS	Ž/K, L	MPŠV HNŽ/K, Lo, JKP	KR (0-2 godine)	Ž/KPr, LPr, JKP
	Pročišćavanje vode uslijed pojave zamućenja na izvorištima	Izrada projektne dokumentacije i izgradnja uređaja i postrojenja za pročišćavanje zamućene vode na izvorištima	INS, INV	Ž/K, L	MPŠV HNŽ/K, Lo, JKP	SR (2-5 godina)	Ž/KPr, LPr, JKP, WBKr, EBRDKr
	Razvoj sistema sigurnog napajanja pitkom vodom	Razvoj vodovodnog sistema izradom projektne dokumentacije, te izgradnjom nove vodovodne mreže u naseljima koja nisu u vodoopskrbnom sustavu	INS, INV	Ž/K, L	MPŠV HNŽ/K, Lo, JKP	SR (2-5 godina)	Ž/KPr, LPr, JKP
		Smanjenje neracionalne potrošnje vode, kao i aktivna sanacija gubitaka na postojećoj vodovodnoj mreži	INS, INV	F, Ž/K	MPŠV HNŽ/K, Lo, JKP	KR (0-2 godine)	Ž/KPr, LPr, JKP
	Provođenje sanitarnog nadzora nad individualnim vodoopskrbnim objektima	Provođenje sanitarnog nadzora nad individualnim vodoopskrbnim objektima (lokalne cisterne i bunari)	INS	Ž/K, L	Ž/K, Lo, inspeksijske i sanitarne službe, ZaJZ	Trajno	Ž/KPr, LPr
	Razvoj svijesti potrošača o neracionalnoj potrošnji vode	Razvoj svijesti potrošača o racionalnoj potrošnji vode	INS	Ž/K, L	MPŠV HNŽ/K, Lo, JKP, mediji	Trajno	Ž/KPr, LPr, JKP
	Edukacija stanovništva o značenju higijenske ispravnosti vode	Upoznavanje stanovništva putem medija i prezentacija o značenju kontrole kvalitete sanitarno ispravne vode i eventualnim posljedicama po zdravlje	INS	Ž/K, L	MPŠV HNŽ/K, Lo, JKP, mediji	Trajno	Ž/KPr, LPr, JKP
Prioritet: Ekonomika korištenja voda							
Povećati ekonomsko korištenje vodnih resursa	Provođenje procedura za koncesije	Provođenje procedura za koncesije na vodama	INS	Ž/K	Vlada HNŽ/K, MG/P HNŽ/K	Trajno	-

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 3: KORIŠTENJE, ZAŠTITA I UPRAVLJANJE VODNIM RESURSIMA							
CILJ	MJERA	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN.IZVORI
Prioritet: Zaštita od voda							
Povećati stupanj zaštite od poplava	Osiguranje izvršavanja redovitog održavanja izgrađenih objekata za zaštitu od poplava	Osigurati izvršavanje redovitog održavanja izgrađenih objekata za zaštitu od poplava	INS, INV	Ž/K, L	MPŠV HNŽ/K, Lo	Trajno	Ž/KPr, LPr
		Utvrđiti stupanj zaštite kojega osiguravaju objekti za zaštitu od poplava	INS	Ž/K, L	MPŠV HNŽ/K, Lo	KR (0-2 godine)	Ž/KPr, LPr
	Održavanje bujičnih kanala po programima ZKP	Održavanje bujičnih kanala po programima ZKP	INS, INV	L	Lo, JKP, tvrtke koje vrše održavanje	Trajno	LPr, JKP
	Osiguranje poštivanja propisanog upravljanja i korištenja objekata i prostora u cijelosti, a koji imaju utjecaja na nastanak poplava	Osigurati poštivanje propisanog upravljanja i korištenja objekata i prostora u cijelosti, a koji imaju utjecaja na nastanak poplava. Posebno voditi računa o stanju u širem slivnom području (kontrolirana sječa šuma i pošumljavanje, način korištenja zemljišta i način obrade, uspostavljanje odgovarajućih uvjeta vezano za vodni režim kod izgradnje bilo kojih objekata, dosljedna primjena svih predviđenih mjera, radova, postupaka kod izgradnje objekata i sl.)	INS	Ž/K, L	MPŠV HNŽ/K, Lo	Trajno	Ž/KPr, LPr
	Poboljšanje stupnja zaštite i spašavanja kod izgradnje novih ili rekonstrukcije izvedenih objekata za zaštitu od poplava	Kod izgradnje novih ili rekonstrukcije ranije izvedenih objekata za zaštitu od poplava treba nastojati poboljšati stupanj zaštite i spašavanja	INS	Ž/K, L	MPŠV HNŽ/K, Lo	Trajno	Ž/KPr, LPr
	Izvršenje kategorizacije i propisivanje namjenskog korištenja područja koja ostaju izvan zaštite od poplava	U prostorima predviđenim da prihvate velike vode plavljenjem, kao i u prostorima koji još nisu obuhvaćeni zaštitom od poplava izvršiti kategorizaciju i propisati namjensko korištenje. Namjenu utvrđivati prema visini štete, koja bi u vremenu korištenja prostora mogla nastati pojavom poplave	INS	Ž/K, L	MPŠV HNŽ/K, Lo	Trajno	Ž/KPr, LPr
	Stalno provjeravanje stanja, upravljanje i korištenja vode i vodoprivrednih objekata	Stalnim i rigoroznim kontrolama provjeravati stanje, upravljanje i korištenje vode i vodoprivrednih objekata	INS	Ž/K, L	MPŠV HNŽ/K, Lo, inspekcije	Trajno	Ž/KPr, LPr
	Donošenje preventivnih i operativnih planova obrane od poplava u općinama	U općinama u kojima se uređuje ova oblast osiguravati uvjete za poduzimanje mjera, kroz donošenje preventivnih i operativnih planova obrane od poplava, u skladu s odgovarajućim propisima	INS	Ž/K, L	MPŠV HNŽ/K, Lo	Trajno	Ž/KPr, LPr

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 3: KORIŠTENJE, ZAŠTITA I UPRAVLJANJE VODNIM RESURSIMA							
CILJ	MJERA	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN.IZVORI
Prioritet: Zaštita od voda							
Izgrađen kvalitetan sistem oborinske kanalizacije u užim urbanim područjima općina odvojen od fekalne	Osiguranje prikupljanja oborinskih voda	Prikupiti potrebne podatke, te osigurati potrebna sredstva i ugovore za izradu planova prikupljanja i regulacije oborinskih voda preko oborinske kanalizacijske mreže u gradovima i u naseljima (središnjim centrima) gdje nema mreže	INS, INV	L	Lo, JKP, konzultantske kuće	KR (0-2 godine) SR (2-5 godina)	LPr, JKP, Do, Kr
		Osigurati sredstva i ugovore za realizaciju projekata oborinske kanalizacijske mreže u gradovima i u naseljima (središnjim centrima) gdje nema mreže	INV	L	Lo, JKP, izvođači radova	SR (2-5 godina) DR (> 5 godina)	LPr, JKP, Mi, Do, Kr
		Redovan monitoring i održavanje postojeće oborinske kanalizacijske mreže u gradovima i u naseljima (središnjim centrima)	INS	L	JKP	Trajno	JKP, građani putem računa

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 3: KORIŠTENJE, ZAŠTITA I UPRAVLJANJE VODNIM RESURSIMA							
CILJ	MJERA	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN.IZVORI
Prioritet: Zaštita voda							
Očišćeni rijeke, rječice, potoci i jezera od čvrstog otpada	Čišćenje vode i obale u obalnom području BiH u Neumu, rijeka, prirodnih i umjetnih akumulacijskih jezera od čvrstog otpada; Čišćenje korita riječica i potoka od čvrstog otpada	Očistiti vodu i obale u obalnom području BiH u Neumu od čvrstog otpada	INV	L	Lo, JKP, NVO	SR (2-5 godina)	LPr, JKP
		Očistiti vodu i obale prirodnih i umjetnih akumulacijskih jezera od čvrstog otpada	INV	L	JP EP HZ HB, JP EP BIH, izvođači radova	SR (2-5 godina)	JP EP HZ HB, JP EP BIH, LPr, JKP
		Čišćenje dna akumulacijskih jezera kod njihovog potpunog ili djelomičnog praznjenja usljed sanacijskih radova od mulja i čvrstog otpada	INV	L	JP EP HZ HB, JP EP BIH, izvođači radova	DR (> 5 godina)	JP EP HZ HB, JP EP BIH
		Očistiti obale rijeka (Neretva sa pritokama), te obale i korita riječica i potoka od čvrstog otpada	INV	L	JKP, NVO	SR (2-5 godina)	LPr, JKP
		Uskladiti zakonsku i institucionalnu regulativu u oblasti monitoringa voda i vodotoka	INS, INV	L	Lo, NVO	KR (0-2 godine)	LPr
		Kontinuirano pratiti čistoću voda i vodotoka	INS	L	Lo, NVO	Trajno	LPr

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 3: KORIŠTENJE, ZAŠTITA I UPRAVLJANJE VODNIM RESURSIMA							
CILJ	MJERA	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN.IZVORI
Prioritet: Zaštita voda							
Napravljena kanalizacijska mreža u cilju zaštite od zagađenja tla, površinskih i podzemnih voda otpadnim vodama naselja i industrije	Osiguranje prikupljanja komunalnih otpadnih voda	Prikupiti potrebne podatke, osigurati sredstva i ugovore za izradu integralnih planova i prateće dokumentacije za rekonstrukciju/sanaciju postojeće kanalizacijske mreže u gradovima, ali i u drugim naseljenim mjestima	INS, INV	Ž/K, L	MPŠV HNŽ/K, Lo, JKP, konzultantske kuće	KR (0-2 godine) SR (2-5 godina)	Ž/KPr, LPr, JKP
		Osigurati sredstva i ugovore za rekonstrukciju/sanaciju postojeće kanalizacijske mreže u gradovima, ali i u drugim naseljenim mjestima	INS, INV	Ž/K, L	MPŠV HNŽ/K, Lo, JKP, izvođači radova	KR (0-2 godine) SR (2-5 godina)	Ž/KPr, LPr, JKP, Do, Kr
		Prikupiti potrebne podatke, osigurati sredstva i ugovore za izradu integralnih planova i prateće dokumentacije razvoja nedovršene kanalizacijske mreže (izgradnje) u gradovima i u drugim naseljenim mjestima	INS, INV	Ž/K, L	MPŠV HNŽ/K, Lo, JKP, konzultantske kuće	KR (0-2 godine) SR (2-5 godina) DR (> 5 godina)	Ž/KPr, LPr, JKP, Do, Kr
		Osigurati sredstva i ugovore za izgradnju kanalizacijske mreže u gradovima, ali i u drugim naseljenim mjestima	INS, INV	Ž/K, L	MPŠV HNŽ/K, Lo, JKP, izvođači radova	SR (2-5 godina) DR (> 5 godina)	Ž/KPr, LPr, JKP, Do, Kr
		Redovan monitoring i održavanje postojeće kanalizacijske mreže	INS	L	JKP	Trajno	JKP, građani putem računa
		Napraviti šahtove za pražnjenje cisternisa fekalijama	INV	L	JKP, izvođači radova	KR (0-2 godine)	LPr, JKP

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 3: KORIŠTENJE, ZAŠTITA I UPRAVLJANJE VODNIM RESURSIMA							
CILJ	MJERA	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN.IZVORI
Prioritet: Zaštita voda							
Smanjivanje zagađenja tla, podzemnih voda, te površinskih voda (rijeke Neretve i njenih pritoka, te Jadranskog mora) otpadnim vodama naselja i industrije bez pročišćavanja (trebaju dostići propisanu kvalitetu prije upuštanja)	Osiguravanje tretiranja (prethodnog pročišćavanja) komunalnih otpadnih voda (efluenta), koje trebaju zadovoljiti odredbe <i>Pravilnika o graničnim vrijednostima opasnih i štetnih tvari za vode koje se nakon pročišćavanja iz sustava javne kanalizacije ispuštaju u prirodni prijamnik</i>	Završetak izgradnje lijevo i desnoobalnog kolektora do uređaja za pročišćavanje otpadnih voda Grada Mostara	INV	L	MPŠV HNŽ/K, Lo, JKP, konzultantske kuće	KR (0-2 godine)	LPr, JKP, grant sredstva WB
		Prikupiti potrebne podatke, izraditi projekt za izgradnju uređaja za pročišćavanje otpadnih voda za gradove i naseljena mjesta tako da efluent (pročišćena voda nakon uređaja za pročišćavanje) mora zadovoljiti uvjete prema <i>Pravilniku o graničnim vrijednostima opasnih i štetnih tvari za vode koje se nakon pročišćavanja iz sustava javne kanalizacije ispuštaju u prirodni prijamnik</i> ; Nakon ispuštanja pročišćene vode, recipient ne smije izaći iz II. klase prema <i>Uredbi o klasifikaciji voda</i> ; Mulj mora biti stabiliziran s min. sadržajem čvrste tvari od 20%; Projektom predvidjeti izgradnju kontrolnog okna za uzimanje uzoraka vode, kao i ugradnju mjernih uređaja za mjerenje količina ispuštene vode; U slučaju da industrijske vode dolaze na uređaj, obvezno je uraditi tretman/pročišćavanje takvih voda sukladno <i>Pravilniku o graničnim vrijednostima opasnih i štetnih tvari za tehnološke otpadne vode prije njihova ispuštanja u površinske vode</i> i odredbama <i>Uredbe o opasnim i štetnim tvarima u vodama</i> ; Samo sanitarne otpadne vode iz industrijskih pogona mogu se upustiti u javni kanalizacijski sustav; Za izrađeni glavni projekt investitor treba pribaviti vodnu suglasnost	INV	Ž/K, L	MPŠV HNŽ/K, Lo, JKP, konzultantske kuće	SR (2-5 godina) DR (>5 godina)	Ž/KPr, LPr, JKP, Do, Kr
		Osigurati sredstva i ugovore za izgradnju uređaja za pročišćavanje otpadnih voda za gradove i naseljena mjesta prema izdanim vodim suglasnostima	INV	Ž/K, L	MPŠV HNŽ/K, Lo, JKP, izvođači radova	SR (2-5 godina) DR (> 5 godina)	Ž/KPr, LPr, JKP, Do, Kr
		Izgradnja "kompakt" postrojenja za mala naselja	INV	Ž/K, L	MPŠV HNŽ/K, Lo	DR (>5 godina)	Ž/KPr, LPr
		Redovan monitoring i održavanje uređaja za pročišćavanje	INS	L	JKP	Trajno	JKP, građani putem računa

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 3: KORIŠTENJE, ZAŠTITA I UPRAVLJANJE VODNIM RESURSIMA								
CILJ	MJERA	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN.IZVORI	
Prioritet: Zaštita voda								
Osiguranje tretiranja otpadnih voda na deponijama otpada u cilju zaštite kvalitete voda		<p>Osiguranje tretiranja otpadnih voda na deponijama otpada tako da parametri kvalitete vode (efluenta) budu u granicama propisanim odredbama <i>Pravilnika o graničnim vrijednostima opasnih i štetnih tvari za tehnološke otpadne vode prije njihova ispuštanja u površinske vode</i> i odredbama <i>Uredbe o opasnim i štetnim tvarima u vodama</i></p>	<p>Odvodnju sanitarnih otpadnih voda na deponijama otpada riješiti projektiranjem vodonepropusne septičke jame, priključenjem na kanalizacijski sistem ako isti postoji ili projektiranjem uređaja za tretman otpadnih voda tako da parametri kvalitete vode (efluenta) budu u granicama propisanim odredbama <i>Pravilnika i Uredbe</i>, za što treba osigurati sredstva i ugovore za izradu;</p> <p>Projektom predvidjeti da se čiste ili uvjetno čiste oborinske vode (sa krovova, pješačkih i zelenih površina) mogu disponirati direktno u podzemlje;</p> <p>Tijelo deponija (podloga i blokovi) treba biti potpuno vodonepropusno na procjedne vode;</p> <p>Projektom predvidjeti da deponije imaju sistem drenaže i sakupljanja procjednih voda (eluat/filtrat) u rezervoar koji mora biti potpuno vodonepropusan, uz njihovo naknadno pročišćavanje ili rasprskavanje po odlagalištu (isparavanja vode);</p> <p>U slučaju da je nivo okolnog zemljišta viši od krajnjeg budućeg nivoa deponije, moraju se predvidjeti sabirni kanali za površinske vode oko granica lokaliteta deponije, a sakupljenu vodu odvoditi nizvodno od lokaliteta deponije;</p> <p>Za otpadne vode koje nastaju u postupku pranja vozila, prije njihovog upuštanja u upojni bunar, mora se predvidjeti njihovo pročišćavanje preko uređaja za pročišćavanje otpadnih voda (taložnika i separatora ulja i masti) tako da zadovolje odredbe <i>Pravilnika i Uredbe</i>;</p> <p>Projektom predvidjeti mjerenje stvarnih količina ispuštene vode;</p> <p>Za izrađeni glavni projekt investitor treba pribaviti vodnu suglasnost</p>	INS, INV	Ž/K, L	MPŠV HNŽ/K, Lo, JKP, konzultantske kuće	KR (0-2 godine) SR (2-5 godina)	Ž/KPr, LPr
			<p>Osigurati sredstva i ugovore za izgradnju uređaja za pročišćavanje otpadnih voda na deponijama otpada</p>	INV	Ž/K, L	MPŠV HNŽ/K, Lo, JKP, izvođači radova	SR (2-5 godina) DR (> 5 godina)	Ž/KPr, LPr, JKP, pristupni fondovi EU, WBKr,EBRDKr

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 3: KORIŠTENJE, ZAŠTITA I UPRAVLJANJE VODNIM RESURSIMA							
CILJ	MJERA	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN.IZVORI
Prioritet: Zaštita voda							
Uspostava sistema kontrole otpadnih voda prije upuštanja u kanalizacijski sistem ili u drugi recipijent		Prikupljanje i tretman otpadnih tehnoloških voda (industrijskih voda) tako da zadovolje propisane odredbe <i>Pravilnika o graničnim vrijednostima opasnih i štetnih tvari za tehnološke otpadne vode prije njihova ispuštanja u površinske vode</i> i odredbama <i>Uredbe o opasnim i štetnim tvarima u vodama</i>	Izvršiti popis industrijskih postrojenja (zagađivača) koja ispuštaju otpadne tehnološke vode u kanalizacijski sustav i vlastite septičke jame	INS	Ž/K, L	MTTZO HNŽ/K, Lo	KR (0-2 godine) Ž/KPr, LPr
		Osigurati sredstva i ugovore za izradu projektne dokumentacije za rekonstrukciju i dogradnju postojećih/izgradnju novih sistema za odvođenje i pročišćavanje otpadnih tehnoloških voda iz proizvodno-poslovnih objekata; Projektom predvidjeti razdjelni sistem kanalizacije, odnosno odvojeno vođenje oborinskih, tehnoloških i fekalnih voda; Projektom predvidjeti da se čiste ili uvjetno čiste oborinske vode (sa krovova, pješačkih i zelenih površina) mogu disponirati direktno u podzemlje; Projektom predvidjeti da se sve oborinske vode sa prometnih i manipulativnih površina, uključujući radionice i parking prostor, nesmetano skupljaju i odvođe na obvezno pročišćavanje preko uređaja za pročišćavanje otpadnih voda (taložnika i separatora ulja i masti) tako da zadovolje odredbe <i>Pravilnika i Uredbe</i> ; Projektom predvidjeti da sve tehnološke otpadne vode koje nastaju u procesu proizvodnje koje izlaze iz prečišćavača (efluent) i ulijevaju se u prirodni recipijent moraju zadovoljiti odredbe <i>Pravilnika i Uredbe</i> ; Odvodnju sanitarnih otpadnih voda riješiti projektiranjem vodonepropusne septičke jame, priključenjem na kanalizacijski sistem, kao i vode koje bi izlazile nakon pročišćavanja moraju zadovoljiti odredbe <i>Pravilnika i Uredbe</i> ; Projektom predvidjeti ugradnju mjernih instrumenata za mjerenje stvarnih količina zahvaćene i ispuštene vode; Predvidjeti izgradnju šahta za uzimanje uzoraka ispuštene vode na mjestu izlaza pročišćene vode iz prečišćavača	INS, INV	Ž/K, L	MPSV HNŽ/K, Lo, JKP, konzultantske kuće	KR (0-2 godine) SR (2-5 godina) Ž/KPr, LPr	

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 3: KORIŠTENJE, ZAŠTITA I UPRAVLJANJE VODNIM RESURSIMA							
CILJ	MJERA	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN.IZVORI
Prioritet: Zaštita voda							
Uspostava sistema kontrole otpadnih voda prije upuštanja u kanalizacijski sistem ili u drugi recipient	Prikupljanje i tretman otpadnih tehnoloških voda (industrijskih voda) tako da zadovolje propisane odredbe <i>Pravilnika o graničnim vrijednostima opasnih i štetnih tvari za tehnološke otpadne vode prije njihova ispuštanja u površinske vode</i> i odredbama <i>Uredbe o opasnim i štetnim tvarima u vodama</i>	Osigurati sredstva i ugovore za rekonstrukciju i dogradnju postojećih/izgradnju novih sistema za odvođenje i pročišćavanje otpadnih tehnoloških voda iz proizvodno-poslovnih objekata	INV	Ž/K, L	MPŠV HNŽ/K, Lo, JKP, izvođači radova	SR (2-5 godina) DR (> 5 godina)	Ž/KPr, LPr, pristupni fondovi EU, WBK, EBRDKr, Industrije, KKr
		Uspostavljanje stalnog nadzora nad ispuštanjem otpadnih voda (efluenta)	INS	Ž/K, L	MTTZO HNŽ/K, Lo, inspekcije	Trajno	Ž/KPr, LPr
Mjere smanjenja difuznog zagađenja voda	Smanjenje difuznog zagađenja	Ograničenje korištenja pojedinih vrsta gnojiva i kemikalija	INS	Ž/K, L	MPŠV HNŽ/K, MTTZO HNŽ/K, Lo	KR (0-2 godine)	Ž/KPr, LPr
		Izvršiti sakupljanje starih motornih ulja	INV	L	NVO, PS		LPr, PS
		Sanirati divlje deponije	INV	L	LO, JP		Ž/KPr, LPr, PS, EU

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 3: KORIŠTENJE, ZAŠTITA I UPRAVLJANJE VODNIM RESURSIMA							
CILJ	MJERA	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN. IZVORI
Prioritet: Kontinuirani monitoring kvalitete voda							
Uspostava kontinuiranog monitoringa kvalitete voda radi smanjenja opasnosti za zdravlje građana	Izrada katastra zagađivača	Uspostaviti bazu podataka i registar zagađivača na lokalnoj razini po vrsti, intenzitetu i količini	INS	Ž/K, L	MTTZO HNŽ/K, Lo	KR (0-2 godine)	Ž/KPr, LPr
	Poticanje programa smanjenja zagađenja voda i uvođenja ISO standarda	Osigurati poticajna sredstva za programe smanjenja zagađenja voda i uvođenje ISO standarda	INS, INV	F, Ž/K, L	FMPVŠ, MPVŠ HNŽ/K, Lo	KR (0-2 godine) SR (2-5 godina)	Ž/KPr, LPr
	Uspostavljanje monitoringa kvalitete voda	Uspostava kontinuiranog monitoringa kvalitete voda formiranjem mreže mjernih stanica	INS, INV	F, Ž/K, L	FMPVŠ, MPVŠ HNŽ/K, ASPJM, Lo, ZJZ, Za	KR (0-2 godine) SR (2-5 godina)	Ž/KPr, LPr, ASPJM, KKr, Ko i sl.
	Blagovremeno izvješćivanje javnosti	Blagovremeno izvješćivanje javnosti o stanju kvalitete i poduzimanju odgovarajućih mjera za smanjenje emisija kod visokih koncentracija zagađenja voda	INS	Ž/K, L	MPVŠ HNŽ/K, ASPJM, Lo, mediji	Trajno	Ž/KPr, LPr
	Provođenje kampanje u cilju razvoja svijesti o potrebi trajne zaštite mora, rijeka i jezera	Provoditi kampanje za trajnu zaštitu mora, rijeka, prirodnih i umjetnih jezera	INV	F, Ž/K, L	FMOIT, MTTZO HNŽ/K, Lo, mediji, Šk-Fa, NVO,	Trajno	FPr, Ž/KPr, LPr, EU
	Edukacija stanovništva o značenju očuvanja i zaštite voda	Izraditi obrazovno-edukative emisije i predavanje o očuvanju i zaštiti vode, uz izradu propagandnog materijala	INS	F, Ž/K, L	FMOIT, MTTZO HNŽ/K, Lo, mediji, Šk-Fa, NVO,	Trajno	FPr, Ž/KPr, LPr, PS
	Jačanje suradnje s inspekcijama	Jačati suradnju s inspekcijama	INS	Ž/K, F	MPVŠ HNŽ/K, MTTZO HNŽ/K, Lo, inspekcije	Trajno	Ž/KPr, LPr

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 4: KORIŠTENJE, ZAŠTITA I UPRAVLJANJE ZEMLJIŠTEM							
CILJ	MJERA	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN.IZVORI
Prioritet: Kontaminiranost zemljišta							
Utvrđiti razinu i stupanj radiološke kontaminacije osiromašenim uranom	Procjena stupnja radiološke kontaminacije zemljišta osiromašenim uranom i sa dvadesetak drugih spornih „ratnih metala“ (vanadij, aluminij, krom, titan, arsen, kobalt, nikal, cink i drugi), procjena radijacijskog i toksikološkog rizika po stanovništvo, te predlaganje mjera zaštite i sanacije	Izrada Studije o razini i stupnju kontaminacije zemljišta u HNŽ/K uporabom municije s osiromašenim uranom i drugih „ratnih metala“ koji su zbog granatiranja i druge uporabe oružja taložili u tlu i na koncu dospjeli hranom i vodom u organizam stanovnika i procjeni radijacijskog i toksikološkog rizika po stanovništvo sa preporukama za zaštitu i sanaciju. Izraditi kartu zoniranja s podacima o stanju kontaminacije zemljišta, pogodnosti za proizvodnju hrane, te zonama na kojima bi se zabranila poljopr. proizvodnja	INS, INV	Ž/K	MPŠV HNŽ/K, APTF Mo, AMF Mo	KR (0-2 godine)	Ž/KPr
Utvrđiti razinu i stupanj radiološke kontaminacije tla teškim metalima i org. zagađenjima	Analiza i ocjena zagađenja teškim metalima i organskim polucikličnim ugljikovodicima u ekološki osjetljivim i oštećenim sredinama na području HNŽ/K u cilju utvrđivanja metoda za remedijaciju	Odrediti vrstu zagađivača, lokacije za uzimanje uzoraka, uzimanje i analiza uzoraka tla i biljnog materijala, ocijeniti stanje bioraznolikosti i predložiti mjere remedijacije ili načina korištenja/rehabilitacije oštećenog prostora. Dati prikaz u GIS-u na širem i užem prostoru, napraviti bazu podataka radi monitoringa	INV	Ž/K, L	MPŠV HNŽ/K, APTF Mo, AMF Mo	KR (0-2 godine)	Ž/KPr, Industrijska postrojenja, donacije EU
Sprječavanje zagađenja tla deponijama	Utvrđivanje stanja utjecaja deponija čvrstog otpada na tlo i okoliš, tehnička i biološka sanacija oštećenog prostora, te procjena ekološki povoljnih lokacija za odlaganje otpada	Istraživanje stanja deponija otpada i procjena njihovog utjecaja na zagađenost zemljišta i bioraznolikost, predlaganje mjera tehničke i biološke sanacije, te njihova provedba	INV	Ž/K	MPŠV HNŽ/K, APTF Mo, AMF Mo	KR (0-2 godine)	Ž/K Pr, LPr, JKP
Demiriranje polj. površina	Neometan pristup poljoprivrednim zemljištima i održiv povratak	U saradnji sa MAC-om identificirati najvažnije površine i prostor, odrediti prioritet i granice područja, dati program rehabilitacije i prevođenja u polj. zemljište	INV	Državni, Ž/K, MAC	MPŠV HNŽ/K, APTF Mo, AMF Mo	KR (0-2 godine)	Ž/KPr, Do međ. organizacija, MCP BiH
Utvrđiti razinu i stupanj kontaminacije zemljišta zbog uporabe zaštitnih sredstava u poljoprivredi	Procjena stupnja kontaminacije zemljišta zbog uporabe zaštitnih sredstava u poljoprivredi, procjena toksikološkog rizika po stanovništvo, te predlaganje mjera zaštite i sanacije	Izrada Studije o razini i stupnju kontaminacije zemljišta u HNŽ/K uporabom zaštitnih sredstava u poljoprivredi i procjeni toksikološkog rizika po stanovništvo sa preporukama za zaštitu i sanaciju. Izraditi kartu zoniranja s podacima o stanju kontaminacije zemljišta, pogodnosti za proizvodnju hrane, te zonama na kojima bi se zabranila poljoprivredna proizvodnja; Poticati uvođenje systemske kontrole plodnosti zemljišta radi racionalne i ekono-mične primjene mineralnih gnojiva	INV	Ž/K	MPŠV HNŽ/K, APTF Mo, AMF Mo	KR (0-2 godine)	Ž/KPr

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 4: KORIŠTENJE, ZAŠTITA I UPRAVLJANJE ZEMLJIŠTEM							
CILJ	MJERA	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN.IZVORI
Prioritet: Kontaminiranost zemljišta							
Planski i racionalno koristiti gnojiva kemijska sredstva u poljoprivrednoj proizvodnji	Smanjenje difuznog zagađenja	Ograničenje korištenja pojedinih vrsta gnojiva i kemikalija	INS	Ž/K, L	MPŠV HNŽ/K, MTTZO HNŽ/K, Lo	DR (>5 godina)	Ž/KPr, LPr
		Identifikacija i inventarizacija stanja i uzroka oštećenja tla	INV	Ž/K, L	MPŠV HNŽ/K, Lo	KR	LPr, PS
		Izvršiti kategorizaciju tla prema kontaminiranosti	INV	Ž/K, L	MPŠV HNŽ/K, Lo	SR	Ž/KPr, LPr
		Uspostaviti i opremiti laboratorije za praćenje i mjerenje kontaminiranosti tla	INV	Ž/K, L	MPŠV HNŽ/K, Lo	SR	Ž/KPr, EU
		Uspostaviti informacijski sustav praćenja i informiranja javnosti	INV	Ž/K, L	MPŠV HNŽ/K, Lo	KR, SR	Ž/KPr, LPr, EU
		Uspostaviti monitoring stanja i koncentracije opasnih i štetnih tvari u zemljištu, vodama za navodnjavanje i poljoprivrednim proizvodima i vršiti izbor zdravog poljoprivrednog zemljišta	INV	Ž/K, L	MPŠV HNŽ/K, Lo	SR	Ž/KPr, LPr, EU

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 4: KORIŠTENJE, ZAŠTITA I UPRAVLJANJE ZEMLJIŠTEM							
CILJ	MJERA	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN.IZVORI
Prioritet: Erozija zemljišta							
Protuerozivna zaštita riječnih slivova	Upravljanje zemljištem i vodom u heterogenim uvjetima sliva Neretve: konzervacija tla i vode, održivo upravljanje vodom i tlom, borba protiv erozije	Istražiti procese vodno-zemljišne erozije na različitim tipovima tla, nagibima, pokrovnim kulturama i načinu obrade tla u postojećim i umjetnim uvjetima. Utvrditi najbolji način poljoprivrednog korištenja i obrade tla. Primijeniti USLE (American Universal Soil Loss Equation), utvrditi zemljišno-vodne bilance i veze između računatog i mjenog oticaja, prenijeti saznanja farmerima, administrativnim institucijama i vodoopskrbnim organizacijama putem radionica, tečajeva i tiskanja publikacija. Izraditi elektronsku bazu podataka, razraditi metodu monitoringa, prikaz u GIS tehnici	INV	Ž/K, L	MPŠV HNŽ/K, APTF Mo, AMF Mo, Lo	SR (2-5 godina)	Ž/KPr, LPr, EU i slično
	Sprječavanje erozije tla i vršiti sanaciju klizišta	Poduzimati mjere na sprječavanju erozije tla i vršiti sanaciju klizišta, gdje god je to moguće prvenstveno sadnicama voća	INV	Ž/K, L	MPŠV HNŽ/K, APTF Mo, AMF Mo, Lo		Ž/KPr, LPr

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 4: KORIŠTENJE, ZAŠTITA I UPRAVLJANJE ZEMLJIŠTEM							
CILJ	MJERA	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN. IZVORI
Prioritet: Monitoring zemljišta							
Uspostaviti sistem monitoringa tla	Utvrđiti i pratiti oštećenja, degradaciju ili degeneraciju tla	<p><i>I.Faza:</i> Određivanje sistema i gustoće monitoringa koji odgovara onome u EU, određivanje i valoriziranje indikatora oštećenja i degradacije tla, određivanje lokacije stalnog osmatranja i uspostava baza podataka</p> <p><i>II.Faza:</i> kontinuirani monitoring određenih indikatora. Nabavka potrebnih softvera i prezentacija u GIS tehnici</p>	INS, INV	F, Ž/K, L	MPŠV HNŽ/K, APTF Mo, AMF Mo, Lo	DR (>5 godina): I.Faza: 2 godine II. Faza: kontinuirano praćenje i testiranje	EU agencija za okoliš, FPr, Ž/KPr, sudjelovanje LPr, Do i sl.

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 4: KORIŠTENJE, ZAŠTITA I UPRAVLJANJE ZEMLJIŠTEM							
CILJ	MJERA	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN.IZVORI
Prioritet: Korištenje zemljišta							
Optimalno upravljanje poljoprivrednim zemljištem i ukupnim ruralnim prostorom	Agroekološko zoniranje poljoprivrednog zemljišta područja HNŽ/K radi korištenja za poljoprivrednu proizvodnju i druge namjene	Analiza postojećeg stanja i uspostava baze podataka prirodnih osobina prostora (tlo, klima, vodna bilanca), zahtjeva pojedinih kultura, ekološko održivi aspekt proizvodnje, socijalni, ekonomski i tržišni aspekt pojedinih proizvodnji, prezentacija u GIS tehnologiji, u M 1:10000	INS	Ž/K, L	MPŠV HNŽ/K, APTF Mo, AMF Mo, Lo	KR (0-2 godine)	Ž/KPr i svi zainteresirani za planski razvoj i investicije u poljoprivredu i ruralni razvoj
Optimalno planiranje i korištenje prostora i resursa	Uspostava novog sistema vrjednovanja sa proizvodno-ekonomskog osnova kao podloge za utvrđivanje potencijalnih mogućnosti njegove uporabe, prometa i primjene realnije poreske politike. Ujednačavanje kriterija vrijednosti prostora bez obzira na trenutni način njegovog korištenja	Izrada metodologije i Pravilnika o kategorizaciji i bonitiranju zemljišta. Izrada pedološke i bonitetne karte poljoprivrednog zemljišta. Terenska istraživanja sa otvaranjem profila i fizičko-kemijskim analizama tla. Izrada karata u GIS tehnici i uspostava baze podataka o poljoprivrednom zemljištu	INV	Ž/K, L	MPŠV HNŽ/K, APTF Mo, AMF Mo, Lo	DR (> 5 godina)	Ž/K Pr, LPr

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 4: KORIŠTENJE, ZAŠTITA I UPRAVLJANJE ZEMLJIŠTEM							
CILJ	MJERA	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN.IZVORI
Prioritet: Klizišta							
Identifikacija klizišta na poljoprivrednom zemljištu	Na osnovu geološko hidroloških i pedoloških podloga izraditi kartu klizišta na poljoprivrednom zemljištu	U okviru suradnje sa više institucija izvršiti pripremne radove, uraditi terenska istraživanja i procjenu stanja klizišta, opisati lokalitete, površine i uzroke te predložiti aktivnosti i mjere rekognosciranja, predložiti nivo i dinamiku dodatnih istraživanja i pristupiti izradi karata klizišta u GIS tehnici	INV	Ž/K, L	MPŠV HNŽ/K, APTF Mo, AMF Mo, Lo	SR (2-5 godina)	Ž/KPr, zainteresirani gospodarski subjekti

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 5: KORIŠTENJE, ZAŠTITA I UPRAVLJANJE PLANINAMA, ŠUMAMA I ŠUMSKIM ZEMLJIŠTEM							
CILJ	MJERA	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN.IZVORI
Prioritet: Donošenje Šumsko-gospodarskih osnova							
Zaštiti prirodno naslijeđe donošenjem ŠGO	Donošenje Šumsko-gospodarske osnove	Donošenje Šumsko-gospodarske osnove (ŠGO)	INS, INV	Ž/K	MPŠV HNŽ/K	KR (0-2 godine)	Ž/KPr, ŠGD
Prioritet: Miniranost terena							
Deminirati i sanirati šume	Deminiranje i saniranje šuma	Deminiranje i saniranje šuma	INS	D, F, Ž/K	FMPVŠ, MPŠV HNŽ/K	DR (>5 godina)	FPr, Ž/KPr
Prioritet: Monitoring šuma i sprječavanje bespravne sječe							
Efikasno rad inspekcijских službi i sudstva	Provođenje kontinuiranog monitoringa šuma i sprječavanje čiste sječe	Provoditi kontinuirani monitoring šuma i sprječavati čistu sječū - efikasno rad inspekcijских službi i sudstva	INS	Ž/K, L	MPŠV HNŽ/K, inspekcija	KR (2 godine)	Ž/KPr, LPr
Prioritet: Upravljanje i gazdovanje šumama prema zakonu							
Kvalitetno upravljanje i gazdovanje šumama i šumskim zemljištem	Osiguranje kvalitetnog upravljanja i gazdovanja šumama i šumskim zemljištem	Prema Zakonu osigurati kvalitetno upravljanje i gazdovanje šumama i šumskim zemljištem	INS	Ž/K, L	FMPVŠ, MPŠV HNŽ/K, Lo	KR (2 godine)	Ž/KPr, LPr
Prioritet: Šumske oblasti							
Intenziviranje pošumljavanja	Intenzivno pošumljavanje	Intenzivno pošumljavanje	INV	F	FMPVŠ, MPŠV HNŽ/K	DR (>5 godina)	FPr, Ž/KPr
Prioritet: Izdanačke šume							
Intenziviranje rekultivacije šuma	Intenzivna rekultivacija šuma	Intenzivna rekultivacija šuma	INV	F	FMPVŠ, MPŠV HNŽ/K	DR (>5 godina)	FPr, Ž/KPr
Prioritet: Štete od olujnih vjetrova							
Gospodarenje po principima održivog razvoja	Izrada plana gospodarenja šumama u HNŽ/K	Izrada plana gospodarenja šumama u HNŽ/K	INS	Ž/K	MPVŠ HNŽ/K	DR (>5 godina)	Ž/KPr

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 5: KORIŠTENJE, ZAŠTITA I UPRAVLJANJE PLANINAMA, ŠUMAMA I ŠUMSKIM ZEMLJIŠTEM							
CILJ	MJERA	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN.IZVORI
Prioritet: Uzurpacija šumskog zemljišta i šuma							
Bolja kontrola nad aktivnostima u sektoru		Efikasan rad inspeksijskih službi i sudstva	INS	Ž/K	MPŠV HNŽ/K inspekcija	KR (0-2 godine)	Ž/KPr
Prioritet: Oštećenje požarima							
Održavanje drvene mase		Intenzivna rekultivacija šuma	INV	Ž/K	MPŠV HNŽ/K	KR (0-2 godine)	Ž/KPr
Prioritet: Oštećenje pašom stoke							
Zaštita šumskog zemljišta od intenzivnog stočarstva		Stavljanje pod kontrolu intenzivnog stočarstva. Edukacija stočara	INS	F	Lo, NGO-i, različite organizacije	SR (2-5 godina)	-
Prioritet: Provođenje zakona							
Osigurati poštovanje zakonskih odredbi iz oblasti šumarstva		Efikasan rad inspeksijskih službi i sudstva	INS	Ž/K	MPŠV HNŽ/K inspekcija	KR (0-2 godine)	Ž/KPr

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 5: KORIŠTENJE, ZAŠTITA I UPRAVLJANJE PLANINAMA, ŠUMAMA I ŠUMSKIM ZEMLJIŠTEM							
CILJ	MJERA	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN.IZVORI
Prioritet: Dosljedna primjena Zakona o lovstvu							
Uspostaviti lovni menadžment	Određivanje nositelja gazdovanja i uspostavljanje lovnog menadžmenta	Prema Zakonu o lovstvu HNŽ/K odrediti nositelje gazdovanja lovištima i uspostaviti lovni menadžment	INS	Ž/K, L	MPŠV HNŽ/K, Lo	KR (0-2 godine)	Ž/KPr, LPr
	Provođenje reorganizacije lovačkih organizacija	Provesti efikasnu reorganizaciju lovačkih organizacija	INS	L	Lovačke organizacije	KR (0-2 godine)	Lovačke organizacije, LPr
	Oduzimanje oružja krivolovcima	Oduzeti oružje od krivolovaca	INS	Ž/K, L	MUP, Lovačke organizacije	KR (0-2 godine)	LPr, Lovačke organizacije
Prioritet: Obnavljanje i izgradnja lovačkih kuća na planinama							
Obnoviti i izgraditi lovačke kuće	Obnavljanje i izgradnja lovačkih kuća	Na više lokaliteta izgraditi nove lovačke kuće	INV	L	Lovačke organizacije, Lo	SR (2-5 godina)	LPr, Do, tvrtke
		Obnoviti devastirane i zapuštene lovačke kuće na raznim lokalitetima	INV	L	Lovačke organizacije, Lo	KR (0-2 godine)	LPr, Do, tvrtke
Prioritet: Obnavljanje i izgradnja planinarskih domova							
Obnoviti i izgraditi planinarske domove	Obnavljanje i izgradnja planinarskih domova	Na više lokaliteta izgraditi nove planinarske domove	INS, INV	D, Ž/K, L	PSD, PS BiH, Lo, NVO	SR (2-5 godina)	Ž/KPr, LPr, PSD, NVO, tvrtke
		Izgraditi ekološke, izviđačke i sportske domove	INS, INV	D, Ž/K, L	PSD, PS BiH, Lo, NVO	SR (2-5 godina)	Ž/K Pr, LPr, PSD, NVO, tvrtke
Prioritet: Pročistiti, izgraditi i markirati planinarske staze							
Urediti planinarske staze	Uređenje planinarskih staza	Pročistiti, izgraditi i markirati planinarske staze	INS, INV	Ž/K, L	PSD, Lo, NVO	KR (0-2 godine)	Ž/KPr, LPr, PSD, NVO, tvrtke
Prioritet: Izgraditi zelene transverzale i izletišta							
Izgraditi zelene transverzale i izletišta	Izgradnja zelenih transverzala i izletišta	Izgraditi zelene transverzale i izletišta	INS, INV	Ž/K, L	PSD, Lo, NVO	KR (0-2 godine)	Ž/KPr, LPr, PSD, NVO, tvrtke
		Urediti izletišta na zelenim transverzalama	INS, INV	Ž/K, L	PSD, Lo, NVO	KR (0-2 godine)	Ž/KPr, LPr, PSD, NVO, tvrtke
		Izvršiti pošumljavanje i uređenje prostora duž zelenih transverzala, urediti izletišta i mjesta za odmor	INS, INV	Ž/K, L	PSD, Lo, NVO	KR (0-2 godine)	Ž/KPr, LPr, PSD, NVO, tvrtke

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 6: UPRAVLJANJE OTPADOM							
CILJ	MJERA	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN.IZVORI
Prioritet: Kontinuirana edukacija građana							
Educirani građani	Pokretanje raznih akcija za podizanje ekološke svijesti građana	Kontinuirana edukacija građana	INS	L	Lo, JKP, Šk	Trajno	LPr
		Pokretanje raznih akcija za podizanje ekološke svijesti građana	INS	L	Lo, JKP, Šk	Trajno	LPr
		Edukacije u školama i vrtićima	INS	L	Šk, vrtići	Trajno	Šk, vrtići

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 6: UPRAVLJANJE OTPADOM							
CILJ	MJERA	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN.IZVORI
Prioritet: Divlji deponiji							
Sanirati divlje deponije	Sanacija prema projektnoj dokumentaciji (specifična za svaku lokaciju)	Izraditi planove i programe sanacije divljih deponija	INV	Ž/K, L	FMOIT, MTTZO HNŽ/K	SR (2-5 godina)	Ž/KPr, LPr koje imaju divlje deponije
	Zatvaranje i rehabilitacija deponija	Pružiti podršku općinama za zatvaranje divljih deponija i iznalaženje rješenja za sprječavanje zagađenja	INS	Ž/K, L	Vlada HNŽ/K, Lo	KR (0-2 godine)	Ovisi od vrste pomoći
Prioritet: Odvoz otpada iz ruralnih područja							
Sprječavanje stvaranja divljih deponija	Osiguravanje odgovarajućeg odvoza otpada	Osiguranje posuda za odlaganje, uvođenje naplate za odvoz i sl. u ruralnim dijelovima općina	INS, INV	Ž/K, L	JKP	KR (0-2 godine)	Ž/K Pr, LPr, JKP
	Spriječiti odlaganje otpada na obradivo zemljište	Spriječiti odlaganje otpada na obradivo zemljište	INS	Ž/K, L	Lo, inspekcija	Trajno	LPr
Prioritet: Upravljanje deponijom za odlaganje otpada na sanitarni način							
Komunalni otpad se odlaže na uređene sanitarne deponije	Zbrinjavanje komunalnog otpada prema zahtjevima sanitarnog deponija	Realizacija projekta proširenja deponije Uborsk, Mostar za odlaganje otpada na sanitarni način	INV	Ž/K	MTTZO HNŽ/K, Lo, JKP, inspekcija	KR (0-2 godine)	Ž/KPr, LPr, Kr
	Zbrinjavanje komunalnog otpada prema zahtjevima sanitarnog deponija	Odrediti mjesto i izgraditi novih općinskih deponija za komunalni otpad	INS	Ž/K	Lo, Inspekcija, JKP	SR (2-5 godina) DR (> 5 godina)	LPr, Inspekcija, JKP
Prečišćavanje otpadnih voda	Sprječavanje zagađenja rijeke Neretve i podzemnih voda	Izgradnja postrojenja za tretman procjernih voda sa deponija Uborsk kod Mostara i sistema recirkulacije filtrata	INV	Ž/K, L	MTTZO HNŽ/K, Lo	KR (0-2 godine)	Ž/KPr, LPr
Sprječavanje emisije stakleničkih plinova	Iskorištenje energenta	Nabavka postrojenja za proizvodnju električne energije iz deponijskog plina	INV, Ko	Ž/K i kondensatori	MTTZO HNŽ/K, Lo, koncesionari	KR (0-2 godine)	Ž/KPr, Lo, Ko
Prioritet: Poboljšati rad komunalnih službi na turističkim destinacijama							
Turističke destinacije tretirani komunalno na poseban način	Napraviti posebne planove za turističke destinacije	Poboljšati rad komunalnih službi u špici turističke sezone	INS	L	Lo, JKP	Trajno	LPr, JKP

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 6: UPRAVLJANJE OTPADOM							
CILJ	MJERA	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN.IZVORI
Prioritet: Sistem upravljanja građevinskim otpadom							
Uspostaviti sistem zbrinjavanja građ. otpada	Zbrinjavanje građevinskog otpada	Odrediti mjesto i izgraditi općinske deponije za građevinski otpad	INS	Ž/K	Lo, Inspekcija, JKP	KR (0-2 godine) SR (2-5 godina)	LPr, JKP
Prioritet: Sistem upravljanja opasnim i stočnim otpadom							
Uspostaviti sistem zbrinjavanja i kontrole opasnog i stočnog otpada	Izraditi zakonsku regulativu i razviti sistem za upravljanje opasnim i stočnim otpadom	Formirati ekspertni tim. Izraditi zakonsku regulativu. Razraditi sistem upravljanja pojedinim vrstama otpada Izgraditi deponij stočnog i opasnog otpada	INS	Ž/K	MTTZO HNŽ/K, Lo, JKP	KR (0-2 godine)	Ž/KPr, LPr, JKP
Prioritet: Odvojeno prikupljanje i skladištenje industrijskog i opasnog otpada; sistem reciklaže u okviru deponija							
Odgovarajuće upravljati opasnim otpadom	Utvrditi potrebu donošenja planova i programa	Formirati ekspertni tim za izradu planova i programa upravljanja opasnim otpadom sa tehničkim rješenjima	INS, INV	Ž/K	MTTZO HNŽ/K, Lo	KR (0-2 godine)	Ž/KPr, LPr, JKP
Odvojeno prikupljanje i skladištenje industrijskog i opasnog otpada	Selektivno prikupljanje otpada, prodaja korisnih komponenti, mogućnost reciklaže u okviru deponija	Odvojeno prikupljanje industrijskog i opasnog otpada Odgovarajuće skladištenje industrijskog i opasnog otpada na mjestu nastanka do konačnog zbrinjavanja	INS	Ž/K	MTTZO HNŽ/K, Lo	KR (0-2 godine)	Ž/KPr, LPr

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 6: UPRAVLJANJE OTPADOM							
CILJ	MJERA	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN.IZVORI
Prioritet: Akcijski plan za crveni mlj na deponiji Dobro selo, Čitluk							
Izvršiti fizičko osiguranje deponije	Iznaći način za fizičko osiguranje deponije, postavljanje znakova upozorenja	Izvršiti fizičko osiguranje deponije i postavljanje znakova upozorenja	INS, INV	L	Lo, Aluminijski kombinat	KR (0-2 godine)	Aluminijski kombinat
Napravi ti analizu stanja na deponiji	Izvršiti analizu crvenog mulja i ispitati utjecaj na okoliš	Izvršiti analizu crvenom mulja i ispitati utjecaj na okoliš	INS, INV	L	Lo, Nadležne inspekcije	KR (0-2 godine)	Aluminij
	Što hitnije napraviti analizu stanja na deponiji	Napraviti analizu postojećeg stanja	INS	L	Lo	KR (0-2 godine)	LPr
Uspostaviti kontakt između Aluminijskog kombinata, državnih, županijskih i općinskih tijela za stalno nadziranje i osiguranje	Uspostaviti kontakt sa svim zainteresiranim stranama; Kontaktirati sa svim državnim organima koji su vezani za ovaj ekološki problem Uspostaviti vezu Općina-MZ-Aluminijski kombinat	Uspostaviti kontakt sa svim zainteresiranim stranama Uspostaviti vezu Općina-MZ-Aluminijski kombinat	INS	L	Lo, MZ	KR (0-2 godine)	LPr
Educirati lokalno stanovništvo	Neprekidno vršiti edukaciju lokalnog stanovništva	Neprekidno vršiti edukaciju lokalnog stanovništva	INS, INV	L	Lo, Šk	Trajno	LPr
Formirati tijelo za iznalaženje načina za konačno rješenje problema	Formirati zajedničko tijelo koje će raditi na konačnom rješenju problema	Formirati zajedničko tijelo koje će raditi na konačnom rješenju problema	INS	L	Lo, MZ, Aluminijski kombinat	KR (0-2 godine)	LPr

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 6: UPRAVLJANJE OTPADOM							
CILJ	MJERA	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN.IZVORI
Prioritet: Projekt odvojenog sakupljanja, sabiranja i obrade otpada – sistem reciklaže sa izdvajanjem korisnih sirovina							
Izgraditi objekte za reciklažu i smanjiti količinu otpada koja se odlaze na deponiji	Studija opravdanosti	Izrada Studije opravdanosti	INS, INV	Ž/K, zainteresirani subjekti	MTTZO HNŽ/K, zainteresirani subjekti	KR (0-2 godine)	Investitori
	Osigurati pristupačne i uređene lokacije za postavljanje kontejnera radi njihovog lakšeg pražnjenja i čišćenja	Prostorno-planskim dokumentima odrediti lokacije za postavljanje posuda za otpad	INS	L	ZU Mo, Lo, JKP	KR (0-2 godine)	LPr, JKP
	Selektivno prikupljanje otpada, prodaja korisnih komponenti	Izraditi plan selektivnog prikupljanja otpada i iskorištavanja sekundarnih sirovina	INV	Ž/K	MTTZO HNŽ/K, Lo, JKP	KR (0-2 godine)	Ž/KPr, LPr, JKP
	Selektivno prikupljanje (deponiranje) otpada	Nabaviti odgovarajuće posude namjenjene različitim vrstama otpada: staklo, limenke, papir, biološki...	INV	Ž/K	MTTZO HNŽ/K, Lo, JKP	KR (0-2 godine)	Ž/KPr, LPr, JKP
	Selektirati, sortirati otpad, prodaja korisnih komponenti Mogućnost reciklaže u okviru deponija	Reciklirati otpad	INV	Ž/K	MTTZO HNŽ/K, Lo, JKP	SR (2-5 godina)	Ž/KPr, LPr, JKP
	Selektivno prikupljanje (deponiranje) otpada	Izvršiti edukaciju	INV	Ž/K	MTTZO HNŽ/K, Lo, JKP	SR (2-5 godina)	Ž/KPr, LPr, JKP
Prioritet: Izgradnja reciklažnih dvorišta							
Izgraditi reciklažno dvorište	Recikliranje otpada	Iznalaženje mogućnosti izgradnje recikliranog dvorišta	INS	Ž/K	Lo, Inspekcija, JKP	KR (0-2 godine)	LPr, JKP
Prioritet: Burza otpada							
Uspostaviti burzu otpada	Studija opravdanosti uspostavljanja burze otpada	Izraditi Studiju opravdanosti uspostavljanja burze otpada	Institucionalni, Investicijski	Ž/K, Zainteresirani subjekti	Ž/K, Zainteresirani subjekti	KR (0-2 godine)	Ž/KPr, G/PK HNŽ/K

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 7: INTEGRALNO UPRAVLJANJE PROSTOROM, POVIJESNIM I IZGRAĐENIM VRIJEDNOSTIMA							
CILJ	MJERA	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN. IZVORI
Prioritet: Snimka postojećeg stanja i zaustavljanje degradiranja prostora							
Prostorno uravnotežen i održiv razvoj urbanog područja (uređenje javnih površina)	Izraditi studiju sa snimkom postojećeg stanja i zaustavljanjem degradiranja prostora	Izraditi studiju prostora sa snimkom postojećeg stanja i zaustavljanja degradacije prostora općina	INS, INV	L	Lo, ZU Mo, konzultantske kuće, NVO	KR (0-2 godine)	Ž/KPr, LPr
	Izraditi planove uređenja gradskih prometnica i ulica, te raskrižja i nogostupa	Izraditi planove uređenja gradskih prometnica i ulica (postavljanje naziva i kućnih brojeva), te raskrižja i nogostupa	INS	L	Lo, ZU Mo, konzultantske kuće, NVO	KR (0-2 godine) SR (2-5 godina)	Ž/KPr, LPr, tvrtke
	Izraditi planove uređenja gradskih trgova i prostora za oglašavanje	Izraditi planove uređenja gradskih trgova i prostora za oglašavanje	INS	L	Lo, ZU Mo, konzultantske kuće, NVO	KR (0-2 godine) SR (2-5 godina)	Ž/KPr, LPr, Do
	Mjere koje treba provesti svode se na utvrđivanje stanja zelenih površina. Definiranje strategije i razvoja i zaštite zelenih površina	Izraditi planove revitalizacije parkova i ostalih zelenih površina u cilju podizanja urbanog zelenila na europske standarde	INS	L, MZ	Lo, ZU Mo, konzultantske kuće, NVO	KR (0-2 godine) SR (2-5 godina)	LPr, tvrtke, projekti, gradska renta, komunalni fondovi, donatori, sudjelovanje radnih organizacija, a naročito građana
	Izraditi planove izgradnje sportskih objekata	Izraditi planove izgradnje sportskih objekata	INS	L	Lo, ZU Mo, konzultantske kuće, NVO	KR (0-2 godine) SR (2-5 godina)	Ž/KPr, LPr, tvrtke
	Izraditi planove izgradnje društvenih objekata	Izraditi planove izgradnje društvenih objekata	INS	L	Lo, ZU Mo, konzultantske kuće, NVO	KR (0-2 godine) SR (2-5 godina)	LPr, tvrtke, vjerske zajednice
	Izraditi planove uređenja gradskih grobalja i formirati firmu za gazdovanje grobljima gdje ne postoje	Izraditi planove uređenja gradskih grobalja i formirati firmu za gazdovanje grobljima gdje ne postoje	INS	L	Lo, ZU Mo, konzultantske kuće, NVO	KR (0-2 godine) SR (2-5 godina)	LPr, tvrtke, građani
	Izgraditi planove sanacije i uređenja gradskih fasada i formirati firme za održavanje zajedničkih stambenih prostora po općinama	Izgraditi planove sanacije i uređenja gradskih fasada i formirati firme za održavanje zajedničkih stambenih prostora po općinama	INS	L	Lo, ZU Mo, konzultantske kuće, NVO	KR (0-2 godine) SR (2-5 godina)	LPr
Prioritet: Prostorno uravnotežen i održiv razvoj ruralnih područja							
Prostorno uravnotežen i održiv razvoj ruralnih područja	Izraditi planove izgradnje sportskih i društvenih objekata, prometnica, rasvjete, TV signala, autobusnih stajališta u mjesnim centrima	Izraditi planove izgradnje sportskih i društvenih objekata, prometnica, rasvjete, TV signala, autobusnih stajališta u mjesnim centrima	INS	Ž/K, L	Lo, ZU Mo, konzultantske kuće, NVO	KR (0-2 godine) SR (2-5 godina)	Ž/KPr, LPr, tvrtke
	Izraditi planove pokretanja poljoprivredne proizvodnje i suvremene proizvodnje hrane, podizanja društvenog i socijalnog standarda seoskih zajednica	Izraditi planove pokretanja poljoprivredne proizvodnje i suvremene proizvodnje hrane, podizanja društvenog i socijalnog standarda seoskih zajednica	INS	Ž/K, L	Lo, ZU Mo, konzultantske kuće, NVO	KR (0-2 godine) SR (2-5 godina)	Ž/KPr, LPr, Do, projekti

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 7: INTEGRALNO UPRAVLJANJE PROSTOROM, POVIJESNIM I IZGRAĐENIM VRIJEDNOSTIMA							
CILJ	MJERA	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN. IZVORI
Prioritet: Bespravna izgradnja							
Suzbijanje bespravne izgradnje i njeno svođenje na tolerantne mjere	Utvrđivanje stanja bespravne izgradnje. Donošenje odgovarajućih propisa, planova i programa sanacije. Kontrola procesa izgradnje. Osiguranje sredstava za sanaciju bespravno izgrađenih područja	Suzbijanje bespravne izgradnje	Zakonski, INS, planski, programski, organizacijski	Ž/K, L, MZ	Svi pomenuti nivoi djelovanja uz koordinaciju na Ž/K nivou	SR (2-5 godina za sanaciju) Suzbijanje bespravne izgradnje – trajno	Gradska renta, učešće građana, komunalni fondovi, bankarski krediti i dr.

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 7: INTEGRALNO UPRAVLJANJE PROSTOROM, POVIJESNIM I IZGRAĐENIM VRIJEDNOSTIMA							
CILJ	MJERA	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN.IZVORI
Prioritet: Prostorni plan HNŽ/K 2012.-2022.							
Određiti osnovne pravce i usmjeriti razvoj HNŽ/K i jedinica lok.samouprave u HNŽ/K	Utvrđivanje stanja izrade Prostornog plana HNŽ/K 2012.-2022.	Završetak izrade Prostornog plana HNŽ/K 2012.-2022.	INS, INV	Ž/K	MGPU HNŽ/K, ZaPPiZO HNŽ/K, Konzultantske kuće	KR (0-2 godine)	Troškovi uređenja gradskog zemljišta Troškovi rente Ostali proračunski izvori
Prioritet: Planska dokumentacija i prostorni informacijski sistem							
Ustanoviti sistem upravljanja prostornim razvojem	Formiranje prostornog-informacijskog sistema Uvođenje sistema planiranja Osposobljavanje službi na svim novim za ove zadatke Formiranje inspekcije	Ustanoviti sistem upravljanja prostornim razvojem s relevantnim podacima o prostoru HNŽ/K	INS	Ž/K	MGPU HNŽ/K, ZaPPiZO HNŽ/K	SR (2-5 godina)	Proračunska sredstva i rente
Prioritet: Završetak izrade prostorno-planske i provedbene dokumentacije u Gradu Mostaru i općinama							
Prostorno i urbanistički uravnotežen i održiv razvoj urbanog područja Grada Mostara i općina	Izgradita studije sa snimkom postojećeg stanja u kojima nisu donešeni novi planovi Zaustavljanje devastiranja prostora	Izgraditi studiju sa snimkom postojećeg stanja i zaustavljanjem devastiranja prostora u kojima nisu donešeni novi planovi	INV	L	Lo	KR (0-2 godine)	LPr
	Donošenje odluka	Donošenje odluka za pokretanje pripreme izrade prostornih, urbanističkih i regulacionih planova u općinama u kojima nisu donešeni novi planovi	INS	L	Lo - Služba za prostorno uređenje	KR (0-2 godine)	LPr
	Izrada i usvajanje prostornih planova općina Izrada i usvajanje urbanističkih planova Izrada i usvajanje regulacionih planova	Izrada prostornih, urbanističkih i regulacionih planova u općinama u kojima nisu donešeni novi planovi	INS, INV	L	Lo - Služba za prostorno uređenje	KR (0-2 godine) SR (2-5 godina)	LPr
Prioritet: Informiranje i edukacija građana i službenika							
Uključivanje javnosti u pripremu, donošenje i provođenje odluka i rješenja o prostornom razvoju	Edukacija građana, pravilno, redovno i istinito informiranje o problemima i mjerama i animiranje različitih segmenata javnosti (političke, kulturne, stručne, znanstvene) o pripremi i donošenju odluka	Sveobuhvatno uključivanje javnosti u pripremu, donošenje i provođenje odluka i rješenja o prostornom razvoju	INS	Ž/K, L, MZ-e, NVO, tribine, konferencije, manifestacije i sl.	Vlada Ž/K, Lo, MZ-e, NVO	Trajno	Gradska renta, komunalni fondovi, donatori, sudjelovanje radnih organizacija, a naročito građana

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 7: INTEGRALNO UPRAVLJANJE PROSTOROM, POVIJESNIM I IZGRAĐENIM VRIJEDNOSTIMA							
CILJ	MJERA	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN.IZVORI
Prioritet: Lokalne strategije razvoja							
Postizanje okolišno održivog razvoja	Izrada lokalnih strategija razvoja	Formiranje radnih grupa, analiza dokumentacije, planskih dokumenata i izrada lokalnih strategija razvoja zasnovanih na principima održivosti	INS	L	Lo	SR (2-5 godina)	Gradska re- nta, komuna- lni fondovi
Uređene javne površine	Uređenje šetališta	Urediti šetališta, parkove, parking prostore	INV	L	Lo, JKP	SR (2-5 godina) DR (> 5 godina)	LPr, JKP
	Uređenje ulica, te postavljanje naziva ulica i kućnih brojeva	Uređenje ulica te postavljanje naziva i kućnih brojeva	INV	L	Lo	SR (2-5 godina)	LPr
	Uređenje lokalnih putova, raskrižja, nogostupa	Uređenje lokalnih putova, raskrižja, nogostupa	INV	L	Lo	SR (2-5 godina) DR (> 5 godina)	LPr

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 7: INTEGRALNO UPRAVLJANJE PROSTOROM, POVIJESNIM I IZGRAĐENIM VRIJEDNOSTIMA							
CILJ	MJERA	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN. IZVORI
Prioritet: Zaštita historijskih vrijednosti							
Sprječavanje propadanja historijskih vrijednosti (gubljenje identiteta) i uključivanje u razvoj historijskog nasljeđa	Uređenje stanja spomenika i njihova valorizacija. Donošenje odgovarajućih planova za njihovu restauraciju, konzervaciju i rehabilitaciju. Osiguranje sredstava (formiranje fonda), kadrovskih i drugih uvjeta	Sprječavanje propadanja historijskih vrijednosti i uključivanje u razvoj historijskog nasljeđa	INS	Ž/K, L	ZaZKHPN HNŽ/K, Lo, UZ Mo, konzultantske kuće	Trajno	Ž/KPr, LPr
	Zaštita tradicijske gradnje	Zaštita tradicijske gradnje	INS		ZaZKHPN HNŽ/K, Lo, UZ Mo, konzultantske kuće	Trajno	Ž/KPr, LPr
	Izraditi planove sanacije i uređenja gradskih fasada	Izraditi planove sanacije i uređenja gradskih fasada	INS; INV		ZaZKHPN HNŽ/K, Lo, UZ Mo, konzultantske kuće	Trajno	Ž/KPr, LPr
Edukacija stanovništva	Educirati stanovništvo o važnosti urbanizma i građenja	Educirati stanovništvo o važnosti urbanizma i građenja	INS		ZaZKHPN HNŽ/K, Lo, UZ Mo, konzultantske kuće	Trajno	Ž/KPr, LPr

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 8: GOSPODARSTVO I OKOLIŠ						
CILJ	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN.IZVORI
Prioritet: Promet – zagađenje zraka						
Razvoj, modernizacija prometa i prometne infrastrukture uz poštivanje ekoloških normi	Uraditi općinske studije prometa sa identifikacijom problema i prioritetima za rješavanje. Uvođenje automatske regulacije prometa i izgradnja raskrižja sa kružnim tokom U okviru studija izvršiti mjerenja emisije polutanata na pojedinim karakterističnim mjestima u gradskoj zoni	INV	Ž/K	MPIV HNŽ/K	SR (2-5 godina)	Ž/KPr
	U suradnji sa nevladinim sektorom provoditi obrazovanje iz oblasti prometne kulture u školama i mjesnim zajednicama	INS	Ž/K, L	MPKZS HNŽ/K, Lo	Trajno	Ž/KPr, LPr
	Strožija primjena zakona koji reguliraju ovu oblast, posebno u oblasti tehničke ispravnosti vozila (uvođenje eko-testa)	INS	F	MPIV FBIH	KR (0-2 godine)	Ž/KPr
	Dodatni porez na vozila bez katalizatora i znatnija diferencijacija u cijenama nafnih derivata	INS	F	MPIV FBIH	KR (0-2 godine)	Ž/KPr
	Poticati subvencijama korištenje javnog prijevoza (tramvaj i željeznice) i korištenje alternativnih načina transporta, posebno poticati korištenje bicikla; Priključiti se u akciju „dan bez automobila“	INS, INV	Ž/K	MPIV HNŽ/K	SR (2-5 godina)	Ž/KPr
	Kontrola buke i uvođenje tiših vozila javnog gradskog prometa kao i uspostavljanje prirodnih i umjetnih barijera	INS, INV	Ž/K	MPIV HNŽ/K MGPU HNŽ/K	KR (0-2 godine)	Ž/KPr
	Rekonstrukcija cestovne i šinske podloge	INV	Ž/K	MPIV HNŽ/K	DR (>5 godina)	Ž/KPr
	Zabrana neadekvatnih odlagališta starih automobila i strožija kontrola i nadzor	INS	Ž/K	MTZO HNŽ/K	KR (0-2 godine)	Ž/KPr

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 8: GOSPODARSTVO I OKOLIŠ						
CILJ	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN. IZVORI
Prioritet: Energetika						
Održivi razvoj energetike	Energetska efikasnost i smanjenje potrošnje energenata	INS	F, Ž/K	FMERI, MG/P HNŽ/K, JP EPHZ HB, JP EP BiH	DR (>5 godina)	FPr, Ž/KPr, LPr, JP EPHZ HB, JP EP BiH
	Korištenje alternativnih izvora energije	INS	F, Ž/K	FMERI, MG/P HNŽ/K, JP EPHZ HB, JP EP BiH	DR (>5 godina)	FPr, Ž/KPr, LPr, JP EPHZ HB, JP EP BiH
	Stavljanje u funkciju postojećih kapaciteta – centralno grijanje	INS	Ž/K, L	MG/P HNŽ/K, Lo	SR (2-5 godina)	Ž/KPr, LPr
	Uvesti kontrolu i obvezno osiguranje dokumentacije o sirovinskom sastavu energenata (o sadržaju sumpora i drugih kontroliranih parametara)	INS	Ž/K	Vlada HNŽ/K	KR (0-2 godine)	Ž/KPr
	Implementacija propisa, tj. uspostava redovnog monitoringa emisije i izvješćivanja; Uspostava registra zagađivača	INS	Ž/K	Operatori, MTTZO HNŽ/K	KR (0-2 godine)	Ž/KPr, JP EPHZ HB, JP EP BiH
	Uvođenje sistemskog nadzora i sankcija za nepoštivanje Strategije upravljanja otpadom	INS	Ž/K, L	HNŽ/K	KR (0-2 godine)	Ž/KPr, LPr
	Modernizacija i uspostava organiziranog i kontroliranog prikupljanja otpadnih tvari – sekundarnih sirovina	INS	Ž/K, L	Operatori, MTTZO HNŽ/K, Lo	DR (>5 godina)	LPr, JP EPHZ HB, JP EP BiH
Javnosti prezentirana studija utjecaja hidroakumulacija na zdravlje	Izraditi Studiju utjecaja hidroakumulacija na sveukupan život stanovnika općina Jablanica, Prozor-Rama, Mostar i Čapljina	INS	L	Lo, JP EPHZ HB, JP EP BiH	KR (0-2 godine)	LPr, JP EPHZ HB, JP EP BiH
	Prezentirati javnosti rezultate Studije	INS	L	Lo, JP EPHZ HB, JP EP BiH	KR (0-2 godine)	JP EPHZ HB, JP EP BiH
	Provoditi preporučene mjere iz Studije	INS	Ž/K, L	Lo, JP EPHZ HB, JP EP BiH	KR (0-2 godine) SR, DR	Ž/KPr, LPr, JP EPHZ HB, JP EP BiH
Podzemne električne i druge instalacije	U užem urbanom dijelu općina podzemno provesti električnu, telefonsku, TV i druge mrežne instalacije	INS	Ž/K, L	Lo	KR (0-2 godine) SR	Ž/KPr, LPr
Javnosti prezentirani studija utjecaja hidroakumulacija na sveukupan život	Izraditi studije utjecaja hidroakumulacija na sveukupan život stanovnika	INS	Ž/K, L	Lo, JP EPHZ HB, JP EP BiH	KR (0-2 godine)	LPr, JP EPHZ HB, JP EP BiH
	Prezentirati javnosti rezultate studije	INS	Ž/K, L	Lo, JP EPHZ HB, JP EP BiH	KR (0-2 godine)	JP EPHZ HB, JP EP BiH
	Provoditi preporučene mjere iz studija	INS	Ž/K, L	Lo, JP EPHZ HB, JP EP BiH	Trajno	Ž/KPr, LPr, JP EPHZ HB, JP EP BiH

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 8: GOSPODARSTVO I OKOLIŠ						
CILJ	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN. IZVORI
Prioritet: Industrijska proizvodnja						
Razvoj, revitalizacija i prestrukturiranje (okolišno održive) industrijske proizvodnje	Izrada strategije održivog razvoja sa inkorporiranim načelima eko-efikasnosti i čistije proizvodnje	INS	Ž/K	Vlada HNŽ/K	KR (0-2 godine)	HNŽ/K
	Regulativnim aktima stimulirati zamjenu zagađujućih tehnologija čistim (BAT-najbolje raspoložive tehnike)	INS, INV	F, Ž/K	Vlada FBiH, Vlada HNŽ/K	SR (2-5 godina)	FBiH, HNŽ/K, Kr
	Uspostavljanje jedinstvenog informacijskog sistema i baze podataka svih gospodarskih subjekata na nivou HNŽ/K	INS, INV	Ž/K	MG/P, G/PK HNŽ/K, kompanije	SR (2-5 godina)	Ž/KPr, LPr
	Uspostava jasne zakonske regulative i kontrole u oblasti zaštite na radu	INS	F, Ž/K	FMRSR, MR HNŽ/K	KR (0-2 godine)	-
	Nadzor nad provođenjem Strategije upravljanja otpadom, organiziranja burze otpada u svrhu recikliranja i ponovne uporabe korisnih komponenti	INS	Ž/K, L, Kompanije (operatori)	MTTZO HNŽ/K	SR (2-5 godina)	Kompanije, LPr, Ž/KPr
	Uspostavljanje zdravstvene kontrole proizvoda	INS	Ž/K	MZ HNŽ/K	KR (0-2 godine)	Ž/KPr
	Urediti industrijske zone na ekološki prihvatljiv način	INV	Ž/K, L	MTTZO HNŽ/K, Lo	KR (0-2 godine)	LPr
	Kontrolirati sve industrijske i obrtničke pogone	INS	Ž/K, L	MG/P HNŽ/K, Lo	Trajno	LPr
	Podrška procesu privatizacije i tehnološkog i upravljačkog restrukturiranja	INS	Ž/K, L	MG/P HNŽ/K, Lo	Trajno	LPr
	Podrška certificiranju sistema upravljanja (po ISO 9000 i ISO 14000)	INS	Ž/K, L	MG/P HNŽ/K, Lo	Trajno	LPr
	Podrška sistemu certificiranja proizvoda (CE znak)	INS	Ž/K, L	MG/P HNŽ/K, Lo	Trajno	LPr
	Podrška očuvanju starih zanata	INS	Ž/K, L	MG/P HNŽ/K, Lo	Trajno	LPr
Podrška osnivanju novih poduzeća	INS	Ž/K, L	MG/P HNŽ/K, Lo	Trajno	LPr	
Prioritet: Saniranje neplanske izgradnje i planska gradnja industrijskih objekata						
Planska gradnja industrijskih objekata	Provjeriti ispravnost i poštivanje dozvola za rad raznih gospodarskih objekata: šljunkara, kamenoloma, kamenorezačkih pogona, klaonica, pilana,...)	INS	Ž/K, L	MG/P HNŽ/K, MTTZO HNŽ/K, Lo	KR (0-2 godine) SR (2-5 godina)	Ž/KPr, LPr
	Poduzeti efikasne mjere primjene važećih propisa o zaštiti okoliša	INS	L	MTTZO HNŽ/K, Lo, NVO	KR (0-2 godine) SR (2-5 godina)	Ž/KPr, LPr
	Dozvole za rad izdavati za objekte izgrađene prema planu i sa validnom dokumentacijom	INS	L	Lo	KR (0-2 godine) SR (2-5 godina)	LPr

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 8: GOSPODARSTVO I OKOLIŠ						
CILJ	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN. IZVORI
Prioritet: Poljoprivredna proizvodnja						
Održivi razvoj poljoprivrede	Izraditi Strategije razvoja poljoprivrede u općinama	INV	L	Lo, APTF Mo, AMF Mo	KR (0-2 godine)	LPr
	Formirati pri općini ili zemljoradničkim zadrugama centre za pomoć i edukaciju poljoprivrednih proizvođača (u vezi pripreme zemljišta za sjetvu, ...)	INS	F	MPŠV FBiH	DR (>5 godina)	FPr
	Tehnički poboljšati prehrambeno-proizvođački kompleks	INS, INV	Ž/K, F	MPVŠ FBiH, MPŠV HNŽ/K	SR (2-5 godina)	-
	Racionalno korištenje zemljišta	INS	F	MPVŠ FBiH	KR (0-2 godine)	FPr
	Pristupiti izradi studija izvodljivosti i financirati razne projekte (mini sušare za voće i ljekovito bilje, većih hladnjača za voće i centara za otkup voća po općinama, stimularati podizanje manjih pogona za preradu voća,...)	INV	Ž/K, L	MPŠV HNŽ/K, Lo	KR (0-2 godine) SR (2-5 godina)	Ž/KPr, LPr
	Formirati agencije za lokalni razvoj	INS	Ž/K	Vlada HNŽ/K	KR (0-2 godine)	Ž/KPr
Razvijeni kooperantski odnosi u poljoprivredi	Uspostaviti kooperantske odnose u nabavci opreme i reprometerijala i u plasmanu proizvoda	INV	L	Lo, ZZ	KR (0-2 godine)	ZZ
	U granicama nadležnosti lokalne samouprave poduzimati mjere za stimulaciju poljoprivredne proizvodnje onih proizvoda koji imaju mjesta na domaćem i međunarodnom tržištu (suho voće, ljekovito bilje,...)	INV	L	Lo, ZZ	Trajno	LPr, projekti
	Pomoći u osiguranju tehnološke infrastrukture za osiguranje boljeg plasmana na tržištu (sušare, hladnjača, otkupne stanice za mlijeko, otkupne stanice za druge vrste proizvoda,...)	INS	L	Lo	Trajno	LPr
	Poticati proizvodnju s naznakom „regionalni proizvod“ - stvaranje „marke“- „branda“	INS	Ž/K, L	Vlada HNŽ/K, Lo	Trajno	Ž/KPr, LPr
Poljoprivredna proizvodnja se odvija na ekološki prihvatljiv način	Uvođenje monitoringa u korištenju kemijskih sredstava u poljoprivredi (npr. kontrola prodaje pesticida, herbicida, umjetnih gnojiva)	INS	Ž/K, L	HNŽ/K i Lo inspekcija	Trajno	Ž/KPr, LPr
	Sačiniti edukacijski program poljoprivrednika, poduzetnika i mladeži svih uzrasta o značenju očuvanja poljoprivrednog zemljišta i proizvodnje tzv. zdrave hrane	INV	L	ZZ, Sk, Fa	PR, Kr	LPr, Ž/KPr, EU, PS
	Poticati proizvodnju zdrave hrane usmjeravanjem organskim aspektima, sačuvati prirodni ambijent - educirati stanovništvo o štetnosti stvari koje se unose u organizam	INS, INV	L	Lo, ZZ, EKO-N	Trajno	LPr, projekti
	Kontinuirano nadgledanje ispravnosti hrane svih proizvođača i prometnika životnim namirnicama (javne pijace, seoska kućanstva)	INS	Ž/K, L	HNŽ/K i Lo inspekcija	Trajno	LPr, proizvođači hrane
	Uvođenje obvezne i redovite kontrole zdravstvene ispravnosti namirnica u pogledu svih elemenata zdravstvene ispravnosti (pesticida, teških metala, aditiva, antibiotika...)	INS	Ž/K, L	HNŽ/K i Lo inspekcija	Trajno	LPr, proizvođači hrane
	Prenamjena zemljišta pod stručnom kontrolom	INS	L	Viši nivoi vlasti	Trajno	LPr
	Zaštititi neobrađena poljoprivredna zemljišta od požara	INS	L	Lo	Trajno	LPr
Donesen urbanistički plan i razvojni planovi	Zaustaviti gradnju bez planova	INS	L	Lo	KR	LPr
	Ukloniti bespravno izgrađene objekte	INV	L	Lo	KR	LPr

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 8: GOSPODARSTVO I OKOLIŠ						
CILJ	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN. IZVORI
Prioritet: Eksploatacija kamena i agregata za beton i asfalt						
Eksploatacija kamena i agregata	Provoditi redovan monitoring eksploatacije kamena	INS	Ž/K, L	Mi HNŽ/K, Lo, NVO	KR (0-2 godine) SR (2-5 godina)	Ž/KPr, LPr
	Provoditi redovan monitoring eksploatacije agregata za beton i asfalt	INS	Ž/K, L	Mi HNŽ/K, Lo, NVO	KR (0-2 godine) SR (2-5 godina)	Ž/KPr, LPr
	Prihodovati sve zakonom pripadajuće pristojbe od eksploatacije kamena, agregata i drugih resursa	INS	Ž/K, L	Mi HNŽ/K, Lo, NVO	KR (0-2 godine) SR (2-5 godina)	Prema Zakonu o pripadnosti prihoda

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 8: GOSPODARSTVO I OKOLIŠ							
CILJ	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN. IZVORI	
Prioritet: Turizam							
Održivi razvoj turizma	Implementirati nedavno završenu Strategiju razvoja turizma HNŽ/K za razdoblje 2011.-2021.	INS	Ž/K	MTZO HNŽ/K, TZ HNŽ/K	DR (>5 godina)	Ž/KPr, LPr	
	Izraditi strategije razvoja turizma ili master planove razvoja turizma za pojedine općine i destinacije	INS	L	Lo	SR (2-5 godina)	LPr	
	Razvoj provedive strategije turizma općina/master planova razvoja turizma	INS	L	Lo	KR (0-2 godine)	LPr	
	Jačanje organizacijskih kapaciteta privatnih poduzetnika u turizmu	INS	L	Lo	KR (0-2 godine) SR (2-5 godina)	LPr	
	Osvremenjivanje turističke ponude kroz razvoj projekata (organizacija, eko sela, definiranje autentičnog «proizvoda», gastronomija) i strategija privlačenja stranog kapitala	INV, INS	Ž/K, L	-	DR (>5 godina)	Ž/KPr, LPr, kompanije	
	Promoviranje zaštite prirode i kulturnih dobara, te prezentiranje posebne turističke ponude (vinski podrumi, hercegovačka tradicijska gradnja) preko turizma				Lo, TZ	2 godine	LPr, TZ
	Investiranje u neophodnu infrastrukturu u skladu s turističkim razvojem	INS	F, Ž/K	Vlada FBiH, Vlada HNŽ/K, Lo	SR (2-5 godina)	FPr, Ž/KPr, LPr, Samodo- prinos	
	Izgraditi turističke kapacitete: plaže, hoteli, restorani, planinarski domovi, sportski objekti, zelene transferzale, izletišta drugo prema urađenim master planovima razvoja turizma za Općinu Neum i Blidinje, strategiji razvoja turizma općine Jablanica, itd	INV	Ž/K, L	Lo, PS	DR (>5 godina)	LPr, PS, Kr	
	Uređenje atraktivnih prirodnih područja	INV	Ž/K, L	MG/P HNŽ/K, Lo, NVO	SR (2-5 godina)	Ž/KPr, LPr	
	Potpunije i svrsishodnije korištenje turističkih potencijala i kapaciteta	INV, INS	Ž/K, L	MG/P HNŽ/K, TZ HNŽ/K, Lo, kompanije	DR (>5 godina)	Ž/KPr, LPr, kompanije	
	Jačanje organizacijskih kapaciteta administracije vezane za razvoj turizma						

**Akcijni plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 9: BIORAZNOLIKOST, ZAŠTITA PRIRODNOG I KULTURNOG NASLJEĐA							
CILJ	MJERA	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN. IZVORI
Prioritet: Izrada novih i izmjena/dopuna postojećih regulacionih planova/urbanističkih redova u cilju zaštite prirodnog nasljeđa							
Zaštiti prirodno nasljeđe izradom i novelacijom provedbene planske dokumentacije	Izrada novih regulacionih planova/urbanističkih redova	Izrada novih regulacionih planova/urbanističkih redova u cilju zaštite prirodnog nasljeđa za Grad Mostar (Vihovići, Rujišta, Donja Drežnica, Diva Grabovica, Drežnica) i općine	INS	L	Lo	KR (0-2 godine)	LPr
	Izmjena/dopuna postojećih regulacionih planova/urbanističkih redova	Izmjena/dopuna postojećih regulacionih planova/urbanističkih redova u cilju zaštite prirodnog nasljeđa za Grad Mostar (Rekreacijsko područje Bunica, Zaobalje HE Mostar i drugi) i općine	INS	L	Lo	KR (0-2 godine)	LPr
Prioritet: Donošenje odzakonskih akata na lokalnom nivou koji reguliraju oblast prirode							
Zaštiti prirodno nasljeđe donošenjem podzakonskih akata na lok. nivou	Donošenje odluke o izradi podzakonskih akata koji reguliraju oblast prirode Izrada i usvajanje podzakonskih akata koji reguliraju oblast prirode	Donošenje podzakonskih akata na nivou Grada Mostara i općina koji reguliraju oblast prirode	INS	L	Lo	KR (0-2 godine)	LPr
Prioritet: Formiranje eko policije u cilju zaštite prirodnog nasljeđa							
Zaštiti prirodno nasljeđe formiranjem eko policije	Formiranje eko policije na nivou Grada Mostara i općina	Formiranje eko policije na nivou Grada Mostara i općina	INS	L	Lo	KR (0-2 godine)	LPr
Prioritet: Podizanje ekološke svijesti obrazovanjem i aktivnijom ulogom medija							
Zaštiti prirodno nasljeđe obrazovanjem i aktivnijom ulogom medija	Uvođenje predmeta Ekologija u sve obrazovne institucije počevši od predškolskih ustanova	Uvođenje predmeta Ekologija u sve obrazovne institucije počevši od predškolskih ustanova	INS	L	Lo	KR (0-2 godine)	LPr
	Stalni TV termini i radijske emisije u cilju podizanja ekološke svijesti građana Izdavanje stručnih knjiga i časopisa, te novinskih članaka i specijalnih priloga u dnevnim novinama u cilju podizanja ekološke svijesti građana	Aktivnija uloga medija u cilju podizanja ekološke svijesti građana	INS	L	MPKZS HNŽ/K, Lo, Šk, Vrtići, Medijske i izdavačke kuće	Trajno	Ž/KPr, LPr, PS

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 9: BIORAZNOLIKOST, ZAŠTITA PRIRODNOG I KULTURNOG NASLJEDA							
CILJ	MJERA	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN. IZVORI
Prioritet: Zaštita prirodnih staništa							
Očuvanje bioraznolikosti u smislu ciljeva 2010. u okviru CBD	Inventarizacija bioraznolikosti na nivou vrsta	Inventarizacija vrsta na terenu Uspostava baza podataka Izrada publikacija	INS	Ž/K	MTTZO HNŽ/K u suradnji sa znanstvenim institucijama	KR (0-2 godine)	Ž/KPr, projekti aplicirani kod GEF-a i UNEP-a
	Hitno i neodložno liječenje oboljele mu-nike	Hitno i neodložno liječenje oboljele mu-nike	INS, INV	Ž/K, L	MTTZO HNŽ/K i MVPŠ HNŽ/K u suradnji sa znanstvenim institucijama	KR (0-2 godine)	Ž/KPr, LPr
	Podizanje nivoa javne svijesti	Edukacija	INS	Ž/K	MTTZO HNŽ/K u suradnji s NVO-ima	Trajno	FPr, Ž/KPr, LPr, Do
Prioritet: Zaštita ekosustava							
Očuvanje bioraznolikosti u smislu ciljeva 2010. u okviru CBD	Inventarizacija bioraznolikosti na nivou ekosistema	Inventarizacija vrsta na terenu Transformacija na EUNIS i Habitat kodove Uspostava baze podataka u GIS-u	INS	Ž/K	MTTZO HNŽ/K u suradnji sa znanstvenim institucijama	KR (0-2 godine)	Ž/KPr, projekti aplicirani kod GEF-a i UNEP-a
Prioritet: Zaštita vrsta i zajednica							
Očuvanje ugroženih vrsta i zajednica	Inventarizacija ugroženih vrsta flore, faune i fungija	Identifikacija populacija ugroženih vrsta na terenu Uspostava baza i izrada mapa	INS	Ž/K	MTTZO HNŽ/K u suradnji sa znanstvenim institucijama	KR (0-2 godine)	FPr, Ž/KPr, LPr
	Izrada Crvene liste vrsta u HNŽ/K	Izrada prijedloga od strane eksperata. Radionice i simpoziji. Izrada publikacija	INS	Ž/K	MTTZO HNŽ/K u suradnji sa znanstvenim institucijama	KR (0-2 godine)	Ž/KPr
	Uspostava mjera konzervacije vrsta i zajednica na prirodnim staništima (in situ)	Uspostava zaštićenih područja	INS	Ž/K	MTTZO HNŽ/K u suradnji sa znanstvenim i stručnim institucijama	DR (>5 godina)	Ž/KPr
	Uspostava mjera ex-situ konzervacije	Revitalizacija postojećih i otvaranje novih botaničkih bašti	INS	D, F, Ž/K	MTTZO HNŽ/K u suradnji sa stručnim institucijama	DR (>5 godina)	Ž/KPr, LPr

**Akcijni plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 9: BIORAZNOLIKOST, ZAŠTITA PRIRODNOG I KULTURNOG NASLJEDA							
CILJ	MJERA	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN. IZVORI
Prioritet: Eksploatacija resursa							
Plansko korištenje resursa	Uspostava ekoloških osnova u planskom iskorištavanju resursa okoliša	Uspostava intersektorskog pristupa u eksploataciji prirodnih resursa (šume, voda, zrak, prostor, pejzažne/krajobrazne vrijednosti)	INS	D, F, Ž/K	MTTZO HNŽ/K u suradnji sa znanstveno-stručnim institucijama	DR (>5 godina)	FPr, Ž/KPr
		Uspostava efikasnog sistema kontrole nad eksploatacijom resursa	INS	D, F, Ž/K, L	MTTZO HNŽ/K u suradnji sa lokalnim službama	KR (0-2 godine)	Ž/KPr
		Uspostava efikasnih zakonskih mehanizama	INS	D, F, Ž/K	MTTZO HNŽ/K u suradnji sa ostalim Mi i znanstveno-stručnim institucijama	DR (>5 godina)	Ž/KPr
Prioritet: Monitoring							
Monitoring stanja bioraznolikosti	Uspostava sistema prijema podataka	Organiziranje IT službe za prikupljanje podataka	INS	D, F, Ž/K	MTTZO HNŽ/K u suradnji sa znanstvenim, stručnim i NVO organizacijama	DR (>5 godina)	FPr, Ž/KPr, LPr, Do i projekti aplicirani kod GEF-a i UNEP-a
		Edukacija	INS	D, F, Ž/K	MTTZO HNŽ/K u suradnji sa znanstvenim, stručnim i NVO organizacijama	DR (>5 godina)	-
		Uspostava sistema fizičkog monitoringa	Organiziranje rada znanstvenih, stručnih i NVO organizacija na monitoringu	INS	D, F, Ž/K	MTTZO HNŽ/K u suradnji sa znanstvenim, stručnim i NVO organizacijama	DR (>5 godina)
Prioritet: Zaštita prirodnih cjelina							
Sprječavanje devastacije prirodnih cjelina	Adekvatno implementiranje i poštivanje zakona i zakonskih propisa, prvenstveno na nivou Grada Mostara i općina	Ažurna priprema i donošenje planskih dokumenata i zakonskih osnova Jačanje inspekcije	INS	Ž/K, L	HNŽ/K (dokumenti višeg reda), Lo	Trajno	Ž/KPr, LPr
Prioritet: Korištenje spomenika prirode							
Adekvatno korištenje spomenika prirode	Adekvatno implementiranje i poštivanje zakona i zakonskih propisa, prvenstveno na nivou Grada Mostara i općina	Jačanje rada gradskih i općinskih organa - službe kao nositelji aktivnosti - inspekcije kao podrška nositeljima aktivnosti	INS	Ž/K, L	HNŽ/K/Službe inspekcije Lo/Službe inspekcije	Trajno	Ž/KPr, LPr

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 9: BIORAZNOLIKOST, ZAŠTITA PRIRODNOG I KULTURNOG NASLJEDA							
CILJ	MJERA	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN. IZVORI
Prioritet: Održavanje fonda prirodne baštine							
Kontinuirano održavanje fonda prirodne baštine	Izrada projekata održavanja i osiguranje financiranja	Priprema potrebne dokumentacije Kontinuirano praćenje stanja Radovi održavanja	INS	Ž/K, L	MTZO HNŽ/K, ZaZKHPN HNŽ/K, Lo	Trajno	Proračunska sredstva nositelja aktivnosti
Prioritet: Praćenje i rekognosciranje stanja na terenu							
Kontinuirano praćenje i rekognosciranje stanja na terenu	Definiranje nadležnosti, uspostavljanje timova, terenski rad	Osiguranje ljudskih i financijskih resursa u okviru redovne djelatnosti nadležne institucije; Kontinuirano praćenje stanja Izrada potrebne dokumentacije	INS	Ž/K	MTZO HNŽ/K, ZaZKHPN HNŽ/K	Trajno	Proračunska sredstva nositelja aktivnosti
Prioritet: Korištenje objekata prirodne baštine							
Adekvatno korištenje objekata prirodne baštine	Adekvatno implementiranje i poštivanje zakona i zakonskih propisa, prvenstveno na nivou Grada Mostara i općina	Jačanje rada gradskih i općinskih organa - službe kao nositelji aktivnosti - inspekcije kao podrška nositeljima aktivnosti	INS	Ž/K, L	HNŽ/K/Službe inspekcije Lo/Službe inspekcije	Trajno	Proračunska sredstva nositelja aktivnosti
Prioritet: Zaštita ambijentalnih cjelina							
Sprječavanje devastacije ambijentalnih cjelina	Adekvatno implementiranje i poštivanje zakona i zakonskih propisa, prvenstveno na nivou Grada Mostara i općina	Ažurna priorema i donošenje planskih dokumenata	INS	Ž/K, L	HNŽ/K (dokumenti višeg reda) Lo	Trajno	Proračunska sredstva nositelja aktivnosti
Adekvatno korištenje ambijentalnih cjelina	Adekvatno implementiranje i poštivanje zakona i zakonskih propisa, prvenstveno na nivou Grada Mostara i općina	Usuglašenost u radu gradskih i općinskih organa - službe kao nositelji aktivnosti - inspekcije kao podrška nositeljima aktivnosti	INS	Ž/K – putem pojedinačnih inspeksijskih kontrola	HNŽ/K - Služba inspekcije	Trajno	Proračunska sredstva nositelja aktivnosti

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 9: BIORAZNOLIKOST, ZAŠTITA PRIRODNOG I KULTURNOG NASLJEĐA							
CILJ	MJERA	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN. IZVORI
Prioritet: Održavanje spomeničkog fonda							
Kontinuirano održavanje spomeničkog fonda	Osiguranje ljudskih i finansijskih resursa u okviru redovne djelatnosti nadležne institucije	Kontinuirano praćenje stanja Izrada potrebne dokumentacije Izvođenje radova održavanja	INS	Ž/K, L	MTTZO HNŽ/K, ZZKHPN HNŽ/K, Službe Lo	Trajno	Proračunska sredstva nositelja aktivnosti
Prioritet: Praćenje i rekognosciranje stanja na terenu							
Kontinuirano praćenje i rekognosciranje stanja na terenu	Definiranje nadležnosti, uspostavljanje timova, terenski rad	Osiguranje ljudskih i finansijskih resursa u okviru redovne djelatnosti nadležne institucije Kontinuirano praćenje stanja Izrada potrebne dokumentacije	INS	Ž/K	MTTZO HNŽ/K, ZZKHPN HNŽ/K	Trajno	Proračunska sredstva nositelja aktivnosti
Prioritet: Uspostavljanje cjelovite evidencije za HNŽ/K							
Uspostavljanje cjelovite evidencije za HNŽ/K	Uvođenje stimulativnih mjera u cilju pristupa privatnim zbirka i predmetima	Popularizacija stimulativnih mjera	INS	Ž/K, L	MTTZO HNŽ/K, ZZKHPN HNŽ/K	SR (2-5 godina)	-
Prioritet: Jedinствена база pokretnih dobara baštine HNŽ/K							
Uspostavljanje jedinstvene baze pokretnih dobara baštine HNŽ/K	Uvezivanje postojećih pojedinačnih baza podataka sa mogućnošću javnog pristupa	Osiguranje ljudskih i tehničkih resursa za uvezivanje postojećih, kreiranje novih baza podataka te i otvaranje baza za javnost	INS	Ž/K	MTTZO HNŽ/K, ZZKHPN HNŽ/K	DR (>5 godina)	-
Prioritet: Zbrinjavanje pokretnog nasljeđa							
Zbrinjavanje i pohranjivanje pokretnog nasljeđa	Stvaranje adekvatnih uvjeta za pohranjivanje pokretnog nasljeđa	Srednjoročnim planiranjem na nivou resornog ministarstva utvrditi mjere poboljšanja uvjeta evidencije i zbrinjavanja pokretnog nasljeđa, te osigurati prostorne i tehničke uvjete	INS	Ž/K	MTTZO HNŽ/K, ZZKHPN HNŽ/K	DR (>5 godina)	-

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 10: JAVNO ZDRAVLJE, OBRAZOVANJE I SOCIJALNA PROBLEMATIKA						
CILJ	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN. IZVORI
Prioritet: Uspostavljen sistem kontrole pitke vode na cijelom području općina, uz kontinuirano informiranje javnosti						
Sprječavanje pojave bolesti zbog korištenja nekvalitetne vode na lokalnim vodovodima	Fizički ograditi, od mogućeg zagađenja, sve objekte vodoopskrbe Pustiti u funkciju bazne laboratorije u komunalnim preduzećima radi kontinuirane kontrole kvalitete pitke vode Kontinuirano davati uzorke vode sa svih izvora na superanalizu Jednom mjesečno, redovno, a prema potrebi i češće, obavještavati javnost o kvaliteti pitke vode Komunalnim poduzećima odlukama, dozvolama i materijalno omogućiti efikasnost u provođenju kontrole ispravnosti pitke vode	INS, INV	Ž/K	Vlada HNŽ/K, Mi nadležna za ovu oblast, Lo, ZaJZ	Trajno	Ž/KPr, LPr kroz cijenu krajnjeg proizvoda
	Stalna kontrola lokalnih vodovoda i sanacija objekata za vodoopskrbu. Jačati inspeksijski nadzor nad vodom za piće, Izraditi Registar svih vodnih objekata i katastar zagađivača	INS, INV	Ž/K	Vlada HNŽ/K, Mi nadležna za ovu oblast, Lo, ZaJZ	Trajno	Ž/KPr, LPr kroz cijenu krajnjeg proizvoda
Prioritet: Uspostavljen sistem kontrole kvalitete namirnica i gotove hrane, uz kontinuirano informiranje javnosti						
Sprječavanje narušavanja zdravstvenog stanja zbog konzumiranja neispravne hrane	Inspeksijske službe trebaju kontinuirano nadgledati ispravnost prehrambenih proizvoda u trgovačkim i ugostiteljskim objektima	INS	L	Lo	Trajno	LPr
	Inspeksijske službe u saradnji sa ZZZZ Mostar, trebaju kontinuirano slati uzorke prehrambenih proizvoda na analizu i o rezultatima obavještavati javnost	INS	L	Lo	Trajno	LPr
	Inspeksijske službe trebaju kontinuirano kontrolirati radno osoblje trgovačkih i ugostiteljskih objekata	INS	L	Lo	Trajno	LPr
	Monitoring dugotrajnih utjecaja neispravne hrane na zdravlje stanovništva, kao i akutnih epizoda narušavanja zdravstvenog stanja. Osigurati da sva hrana, bilo domaća ili uvezena prođe eksternu kontrolu-biološku, kemijsku i radiološku kontrolu u kvalificiranim i ovlaštenim laboratorijima	INS	Ž/K	Vlada HNŽ/K, MZ, MG/P, Sanitarna inspekcija, Veterinarska inspekcija, ZaJZ, instituti	Trajno	Ž/KPr, uvoznici, proizvođači
Prioritet: Riješeno adekvatno zbrinjavanje opasnih otpadnih tvari						
Adekvatno zbrinjavanje opasnih otpadnih tvari	Riješiti odlaganje i zbrinjavanje opasnih tvari	INS	L	Lo, JKP	Trajno	LPr, JKP

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 10: JAVNO ZDRAVLJE, OBRAZOVANJE I SOCIJALNA PROBLEMATIKA						
CILJ	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN. IZVORI
Prioritet: Provođenje procesa zdravi grad radi podizanje nivoa kvalitete stanovanja u iznad klasičnih načela i standarda						
Provođenje procesa zdravi grad radi podizanje nivoa kvalitete stanovanja u iznad klasičnih načela i standarda	Očistiti dvorišta i javne površine od naslaga drva, raznog otpada i bespravnih objekata	INS	L	Lo, JKP, NVO, građani	KR	LPr, JKP, tvrtke
	Dvorišta urediti i ustupiti djeci, omladini i odraslima za igru, zabavu, odmor i rekreaciju	INS	L	Lo, JKP, NVO, građani	KR	LPr, JKP, tvrtke
	Sa trotoara ukloniti prodajne punktove ugostiteljskih i trgovačkih objekata. Prehrambene artikle prodavati isključivo u prodavnicama	INS	L	Lo, trgovci, ugostitelji	KR	vlasnici
	Inspekcija, u saradnji s policijom, treba stalno kontrolirati rad ugostiteljskih objekata, poštivanje radnog vremena i buke	INS	L	Lo, MUP	KR, SR	LPr, MUP
	Dosljedno provoditi Odluku o javnom redu i miru, Odluku o sigurnosti prometa, Odluku o zaštiti okoliša, Odluku o komunalnim djelatnostima	INS	L	Lo, MUP, NVO	Trajno	LPr
	Kontinuirano educirati stanovnike o etičkim načelima i standardima života u gradskoj zajednici	INS	L	Lo, JKP, NVO, građani	KR	LPr, JKP, tvrtke
	Napraviti planove i poduzeti mjere za toplifikaciju užeg gradskog područja	INS	L	Lo, NVO, Šk, udruge, mediji	Trajno	Ž/KPr, LPr, projekti
Prioritet: Zagađenost zraka						
Sprječavanje pojave bolesti zbog zagađenosti zraka	Monitoring čestica koje zagađuju zrak i njihovog utjecaja na zdravlje populacije, posebno mladih. Smanjiti emisiju štetnih tvari u zrak strogom kontrolom tehničke ispravnosti vozila, kontrolom kvalitete goriva, individualnih objekata, industrijskih zagađivača. Montiranje displeja sa informacijama građanima. Pravljenje lista interventnih mjera u kriznim situacijama	INS, INV	Ž/K	Vlada HNŽ/K, MTTZO, MPV, ZaJZ	Trajno	Ž/KPr, takse na gorivo, MKr
Prioritet: Primarna zdravstvena zaštita stanovništva funkcionalno organizirana: nivo mreže ambulanti obiteljske medicine i nivo doma zdravlja						
Organizirana primarna zdravstvena zaštita stanovništva	Tehnički i kadrovski opremiti ambulante u izvangradskim naseljima za pružanje usluga obiteljske medicine	INS	L	Lo, domovi zdravlja	KR	Ž/KPr, LPr
	Stalnim ili povremenim angažmanom nedostajućih specijalista kadrovski i tehnički osposobiti Domove zdravlja za pružanje zdravstvenih usluga tog nivoa	INS	L	Lo, domovi zdravlja	Trajno	Ž/KPr, LPr

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 10: JAVNO ZDRAVLJE, OBRAZOVANJE I SOCIJALNA PROBLEMATIKA						
CILJ	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN. IZVORI
Prioritet: Radiološka kontaminacija						
Monitoring radioaktivnosti	Locirati, evidentirati, uništiti i dekontaminirati sve izvore zračenja (prirodne, tehnološki izmijenjene prirodne i umjetne), koji nisu pod kontrolom. Snimiti stanje radioaktivnosti okoliša u HNŽ/K (tlo, voda, biljke, životinje). Planirati aktivnosti za slučaj akcidenta. Utvrditi nivo izloženosti radonu stanovništva u stanovima i radnim prostorima. Uraditi sveobuhvatnu studiju kretanja malignoma na ovom području u vidu Registra karcinoma	INS, INV	Ž/K	Vlada HNŽ/K, MZ, MG/P, instituti koji se bave zaštitom od zračenja, ZaJZ, Lo	DR (>5 godina)	Ž/KPr, Kr
Prioritet: UV zračenje tipa A i B						
Monitoring UV zračenja tipa A i B	Nabava i instaliranje na vidnim mjestima opreme za kontinuirano praćenje UV zračenja tipa A i B	INS, INV	Ž/K	Vlada HNŽ/K, MZ, MG/P, instituti koji se bave zaštitom od zračenja, ZaJZ, Lo	DR (>5 godina)	Ž/KPr, Kr
Prioritet: Minska polja i neeksplozirana ubojita sredstva, razne vrste oružja koje građani nelegalno drže						
Sprječiti nove povrede nelegalnim oružjem i zaostalim minama	Deminirati minska polja, posebno u naseljenim područjima, propisno označiti minirana područja do trenutka deminiranja, oduzeti nelegalno oružje, napraviti medicinski registar svih smrti, povreda i invaliditeta uzrokovanih minama i neeksploziranim ubojitim sredstvima, educirati građane o opasnosti od zaostalih mina	INS, INV	D, F, Ž/K, L	Vlada HNŽ/K, Agencije za deminiranje, SFOR, ZJZ HNŽ/K	Trajno	Vlade FBiH i HNŽ/K, Do, MKr
Prioritet: Zelene površine parkova i terena za rekreaciju						
Obnoviti i izgraditi parkovne i rekreacijske zone	Obnoviti parkovske i rekreacijske zone i napraviti nove	INS	Ž/K, L	Vlada HNŽ/K, Lo, JKP, ZJZ HNŽ/K	DR (>5 godina)	LPr
Prioritet: Divlje deponije i lokalna odlagališta otpada						
Sprječavanje formiranja divljih deponija	Osigurati dovoljno sredstava za Preventivnu sistematsku deratizaciju cjelokupnog područja HNŽ/K, osigurati sredstva za komunalne službe za uklanjanje pasa lula. Edukacija građana o sortiranju otpada i reciklaži. Postavljanje kontejnera namijenjenih određenim vrstama otpada	INS, INV	Ž/K, L	Vlada HNŽ/K, MTTZO HNŽ/K, Lo, JKP	DR (>5 godina)	Ž/KPr, MMF

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 10: JAVNO ZDRAVLJE, OBRAZOVANJE I SOCIJALNA PROBLEMATIKA						
CILJ	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN. IZVORI
Prioritet: Migracijska kretanja						
Integracija novih stanovnika	Izgradnja infrastrukture Popravak oštećenih i podizanje novih kuća. Revitalizacija ruralnog prostora. Izrada sistema mjera za plansku redistribuciju i smanjenje emigracije. Stvaranje općih uvjeta za razvoj poljoprivrede i drugih gospodarskih aktivnosti. Obnova socijalnih službi. Oživljavanje lokalnih zajednica	INS, INV	Ž/K, L	Vlada HNŽ/K, Lo	Trajno	Ž/KPr, Do
Prioritet: Ekološka svijest stanovnika HNŽ/K						
Razvijati svijest građana svih uzrasta	Napraviti dobre edukativne programe za različite uzraste kao dio školskog obrazovanja o sprezi zdravlja i stanja životnog okoliša i posljedicama tog narušavanja. Organizirati edukacijske programe za građane – javne tribine. Organizirati edukacijske treninge za lokalne organe vlasti, TV i radio emisije EKO publikacije	INS, INV	Ž/K	Vlada HNŽ/K – MPZKS, MTTZO, MZ, ZJZ HNŽ/K, Vlada FBiH, sredstva informiranja	Trajno	Ž/KPr, LPr
Prioritet: Uvezanost različitih sektora koji rade na ovoj problematici						
Jasno definiranje nadležnosti svakog sektora i njihovo povezivanje i suradnja	Prihvatanje multidisciplinarnosti i multisektorijalnosti u radu na ovoj problematici. Konstituiranje tijela koje će pratiti implementaciju Strategije ŽEAP/KEAP-a, sastavljenu od stručnjaka iz svih oblasti koje su zastupljene u izradu ŽEAP/KEAP-a	INS	Ž/K	Vlada HNŽ/K	Trajno	-
Prioritet: Buka						
Zaštita stanovnika od buke	Izraditi program zaštite stanovništva od buke Izrada registra i stalni nadzor nad izvorima buke u industriji i većim naseljima Izrada studije izloženosti stanovništva prekomjernom utjecaju buke i procjena ugroženosti zdravlja bukom	INS	Ž/K	Vlada HNŽ/K, MTTZO HNŽ/K	-	-
Prioritet: Zdravlje životinja s aspekta zdravlja ljudi						
Nadzor i praćenje bolesti	Jačanje sistema jedinstvenog nadzora, prijavljivanja i praćenje određenih bolesti. Plan preventivnih aktivnosti u smislu zaštite zdravlja životinja i zaštite zdravlja ljudi kao završne karike u lancu ishrane	INS, INV	D, Ž/K	UV BiH, Vlada HNŽ/K MG/P HNŽ/K	-	-
Prioritet: Zabrana PVC vrećica i poticanje platnenih i papirnatih vrećica						
Zabrana PVC vrećica	Zabraniti uporabu PVC vrećica u trgovinama; potaknuti korištenje platnenih i papirnatih vrećica	INS	Ž/K, L	Nadležna Mi HNŽ/K, Lo	SR (2-5 godina)	Ž/KPr, LPr

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 11: DRUŠTVENA PROBLEMATIKA						
CILJ	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN.IZVORI
Priritet: Razni poticaji i zabrane						
Poticanje/ zabrane	Kažnjavanje nepridržavanja važeće legislative i regulative-vesti telefon za prijave	INS	L	Nadležna Mi HNŽ/K, Lo	Trajno	Ž/KPr, LPr
	Poticanje organiziranja sekcija, besplatnih škola glume, sportskih i kulturnih amaterskih društava	INS	L	Nadležna Mi HNŽ/K, Lo – grant sredstva	Trajno	Ž/KPr, LPr
	Udrugama građana prostorom i financijama osigurati aktivniji rad	INS	L	Nadležna Mi HNŽ/K, Lo – grant sredstva	Trajno	Ž/KPr, LPr
	Zabraniti prikazivanje brutalnih scena	INS	D, F	Nadležna MI raznih nivoa	Trajno	
	Poticati gradski prijevoz uvođenjem povoljnih i besplatnih voznih karata	INS, INV	L	Nadležna Mi HNŽ/K, Lo	KR (0-2 godine)	Ž/KPr, LPr
	Izgraditi nova kina/multipleks kina novije generacije ili osposobiti postojeća kina za normalno funkcioniranje	INV	L	Nadležna Mi HNŽ/K, Lo	KR (0-2 godine) SR (3-5 godina)	Ž/KPr, LPr
	Izgraditi nove ili osposobiti postojeće kazališne/pozorišne sale za normalno funkcioniranje	INV	L	Nadležna Mi HNŽ/K, Lo	KR (0-2 godine) SR (3-5 godina)	Ž/KPr, LPr
	Osposobiti lokalne radio i TV stanice za normalno funkcioniranje, kao i za promicanje akcijskih ciljeva okoliša za HNŽ/K, odnosno Grad Mostar/općine	INS, INV	L	Lo, gospodarstvo/privreda	KR (0-2 godine)	LPr, tvrtke, projekti
	Osposobiti knjižnice/biblioteke za normalno funkcioniranje	INS, INV	L	Lo	KR (0-2 godine)	LPr

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 12: ZAKONODAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR ZAŠTITE OKOLIŠA						
CILJ	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN. IZVORI
Prioritet: Međusektorska koordinacija u HNŽ/K po horizontali i vertikalni						
Integrirani pristup zaštiti okoliša	Izvršiti analizu propisa i predložiti harmonizaciju postupaka i ostale mjere, odnosno izvršiti usklađivanje procedura iz seta zakona o okolišu sa procedurama iz drugih oblasti: prostornog uređenja i građenja, vodoprivrede, rudarstva i sl.	INS	Ž/K	MTTZO HNŽ/K	Odmah po usvajanju ŽEAP/KEAP-a	Ž/KPr, međunarodni fondovi, bilateralni ugovori
	Izvršiti obuku zaposlenika po sektorima i izraditi upute	INS	Ž/K	Vlada HNŽ/K	Odmah po usvajanju ŽEAP/KEAP-a	Ž/KPr, međunarodni fondovi, bilateralni ugovori
Prioritet: Zakonski okvir						
Efikasno vršenje poslova iz nadležnosti HNŽ/K i općina	Donijeti potrebne županijske/kantonalne provedbene propise	INS	Ž/K	Vlada HNŽ/K	Odmah po usvajanju ŽEAP/KEAP-a	Ž/KPr
	Pod hitno donijeti općinske Odluke o zaštiti okoliša, usklađene sa zakonima o okolišu i podzakonskim aktima HNŽ/K i F BiH	INS	L	Lo	KR (0-2 godine)	LPr
	U općinskim administracijama organizirati službu ili odjel službe za zaštitu okoliša	INS	L	Lo	KR (0-2 godine)	LPr
	Uspostaviti adekvatan inspekcijski nadzor, a po potrebi i formirati ekološku policiju na području općine	INS	L	Vlada HNŽ/K, Lo službe	KR (0-2 godine)	Ž/KPr, LPr
	Uključiti građane u nadzor zaštite okoliša uspostavljanjem eko telefona radi komunikacije građana o stanju i kontroli kvalitete okoliša	INS	L	Lo službe, razne udruge	Trajno	LPr, Udruge
Prioritet: Reguliranje okolišnih aspekata za objekte koji se nalaze na listi pogona i postrojenja za koje je potrebna okolišna dozvola						
Smanjenje negativnog utjecaja na okoliš	Izraditi pravilnik ili upute o tehničkim normativima za izgradnju novih i/ili korištenje postojećih objekata za obavljanje djelatnosti koje se ne nalaze na listi pogona i postrojenja za koje je potrebna okolišna dozvola (objekti za pripremu hrane, pržionice kave, pekare i sl.). Upute bi koristile sektoru prostornog kod izdavanja urbanističke ili sektoru gospodarstva kod pregleda objekata u svrhu izdavanja dozvole za rad. Prethodno je potrebno provjeriti u kojem zakonu postoji pravna osnova za izradu pravilnika, te koliko je harmoniziran Zakon o okolišu HNŽ/K sa Zakonom o okolišu F BiH u vezi procedura izdavanja okolišne dozvole i urbanističke suglasnosti	INS	Ž/K	HNŽ/K	6 mjeseci po usvajanju ŽEAP/KEAP-a	Ž/KPr, međunarodni fondovi, bilateralni ugovori

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 12: ZAKONODAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR ZAŠTITE OKOLIŠA						
CILJ	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN.IZVORI
Prioritet: Poboljšanje organizacijske strukture i kadrovskih kapaciteta za učinkovitu provedbu propisa na svim nivoima vlasti						
Osigurati institucionalno jačanje i kadrovsko osposobljavanje za provedbu zakona – zapošljavanje i dodatna edukacija	Predložiti optimalni institucionalni, organizacijski i kadrovski model za ispunjenje ciljeva i obveza HNŽ/K prema federalnim i županijskim/kantonalnim okolišnim propisima	INS	Ž/K	HNŽ/K	Odmah po usvajanju ŽEAP/KEAP-a	Ž/KPr, međunarodni fondovi, bilateralni ugovori
	Definirati program i aktivnosti na jačanju kapaciteta institucija HNŽ/K za provedbu propisa (kadrovsko jačanje, zapošljavanje, izrada proceduralnih i tehničkih uputstava i sl.)	INS	Ž/K	HNŽ/K	Odmah po usvajanju ŽEAP/KEAP-a	Ž/KPr, međunarodni fondovi, bilateralni ugovori
Prioritet: Fond za financiranje aktivnosti na zaštiti okoliša						
Osigurati izvor sredstava za financiranje aktivnosti na zaštiti okoliša	Donijeti Zakon o fondu HNŽ/K i osigurati financiranje	INS	Ž/K	HNŽ/K	6 mjeseci po usvajanju ŽEAP/KEAP-a	Ž/KPr
Prioritet: Planska dokumentacija u koju je na adekvatan način integriran aspekt okoliša						
Osigurati institucionalno jačanje i kadrovsko osposobljavanje za provedbu zakona - zapošljavanje i dodatna edukacija	Predložiti optimalni institucionalni, organizacijski i kadrovski model za ispunjenje ciljeva i obveza HNŽ/K prema federalnim i županijskim/kantonalnim okolišnim propisima	INS	Ž/K	HNŽ/K	Odmah po usvajanju ŽEAP/KEAP-a	Ž/KPr, međunarodni fondovi, bilateralni ugovori
	Definirati program i aktivnosti na jačanju kapaciteta institucija HNŽ/K za provedbu propisa (kadrovsko jačanje, zapošljavanje, izrada proceduralnih i tehničkih uputstava i sl.)	INS	Ž/K	HNŽ/K	Odmah po usvajanju ŽEAP/KEAP-a	Ž/KPr, međunarodni fondovi, bilateralni ugovori

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST 12: ZAKONODAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR ZAŠTITE OKOLIŠA

CILJ	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN.IZVORI
Prioritet: Pristup informacijama javnosti						
Osigurati javnosti pristup informacijama edukacija	U potpunosti sadržaj web stranice MTTZO HNŽ/K sa informacijama i redovno ažurirati	INS	Ž/K	MTTZOHNŽ/K	Odmah po usvajanju ŽEAP/KEAP-a	Ž/KPr
	Definirati vrstu i obim informacija, te potrebni format i učestalost pružanja pojedinih informacija o stanju okoliša javnosti županijskim/kantonalnim propisom, ustanoviti pravnu osnovu za donošenje pravilnika	INS	Ž/K	Vlada HNŽ/K	6 mjeseci po usvajanju ŽEAP/KEAP-a	Ž/KPr
	Napraviti plan i program aktivnosti za prikupljanje podataka i informacija o stanju okoliša i njihovom diseminiranju javnosti	INS	Ž/K	MTTZO HNŽ/K	6 mjeseci po usvajanju ŽEAP/KEAP-a	Ž/KPr

**Akcijski plan zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije/kantona
za razdoblje 2011.-2016.**

TEMATSKA OBLAST: IMPLEMENTACIJA, UNAPRJEĐIVANJE I NADZOR AKCIJSKOG PLANA ZAŠTITE OKOLIŠA HNŽ/K ZA RAZDOBLJE 2011.-2021.						
CILJ	AKTIVNOST	KARAKTER AKTIVNOSTI	NIVO DJELOVANJA	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI ROK	MOGUĆI FIN. IZVORI
Prioritet: Institucionalno rješena implementacija ŽEAP/KEAP-a						
Institucionalno rješena implementacija	Uspostaviti koordinacijski odbor (multisektoralan) za provođenje, praćenje i koordiniranje ciljeva i mjera ŽEAP/KEAP-a, te nadzor nad istim	INS	Ž/K	Vlada HNŽ/K	Odmah po usvajanju ŽEAP/KEAP-a	Ž/KPr
	Uspostaviti koordinacijski odjel /organizaciju/ instituciju zadužen (u) za implementaciju ŽEAP/KEAP-a	INS	Ž/K	Vlada HNŽ/K	6 mjeseci po usvajanju ŽEAP/KEAP-a	Ž/KPr
	Postaviti koordinatora na implementaciji ŽEAP/KEAP-a	INS	Ž/K	Vlada HNŽ/K	6 mjeseci po usvajanju ŽEAP/KEAP-a	Ž/KPr
Prioritet: Uspostavljen sistem unaprjeđivanja ŽEAP/KEAP-a						
Uspostavljen sistem unaprjeđivanja	Uspostaviti sistem redovne komunikacije između svih zainteresiranih subjekata i sudionika u procesu implementacije ŽEAP/KEAP-a	INS	Ž/K	Vlada HNŽ/K	6 mjeseci po usvajanju ŽEAP/KEAP-a	Ž/KPr
	Uspostaviti sistem redovnog izvještavanja svih sudionika u provođenju ciljeva, mjera i projekata ŽEAP/KEAP-a	INS	Ž/K	Vlada HNŽ/K	6 mjeseci po usvajanju ŽEAP/KEAP-a	Ž/KPr
Prioritet: Uspostavljen sistem kontinuiranog praćenja, analize i valorizacije rezultata implementacije						
Uspostavljen sistem kontinuiranog praćenja, analize i valorizacije rezultata implementacije	Uspostaviti sistem kontinuiranog monitoringa ŽEAP/KEAP-a kao dio jedinstvenog ekološkog monitoringa i informacijskog sistema (EMIS)	INS	Ž/K	Vlada HNŽ/K	6 mjeseci po usvajanju ŽEAP/KEAP-a	Ž/KPr
	Jačati načelo partnerstva i podijeljene odgovornosti	INS	Ž/K	Vlada HNŽ/K	Trajno	Ž/KPr